

Az igazságügyi adatkezelésről és tájékoztatásról szóló törvény koncepciója” címmel rendezett konferenciáról

Debrecen, 2014. március 14.

Résztevők:

Dr. Balla Lajos, a Debreceni Ítéltábla elnöke

Dr. Gyarmathy Judit, az Országos Bírósági Hivatal elnökhelyettese

Dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltábla elnöke

Dr. Hilbert Edit, a Budapest Környéki Törvényszék elnöke

Dr. Galambos Gábor, a Közigazgatás és Igazságügy Minisztérium Alkotmányjogi Főosztály főosztályvezető-helyettese

Dr. Szabó Endre Győző, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnökhelyettese

Dr. Majsa Dóra, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság adatvédelmi szakértője

Dr. Bencze Mátyás, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar gazdasági és külügyi dékán-helyettese

Dr. Pribula László, a Debreceni Ítéltábla bírójája, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar tanszékvezetője

Dr. Balla Lajos, a Debreceni Ítéltábla elnöke: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Nagy szeretettel köszöntöm a megjelenteket az Országos Bírósági Hivatal és a Debreceni Ítéltábla által az igazságügyi adatkezelésről és tájékoztatásról szóló törvény koncepciójával kapcsolatosan szervezett ülésen. Nagy szeretettel és tisztelettel köszöntöm Dr. Gyarmathy Juditot, az Országos Bírósági Hivatal elnökhelyettesét. Előadónk sorában üdvözlöm és szeretettel köszöntöm Dr. Harangozó Attila urat, a Szegedi Ítéltábla elnökét és Dr. Hilbert Editet, a Budapest Környéki Törvényszék elnökét. Nagy szeretettel köszöntöm Dr. Galambos Gábor urat, a Közigazgatás és Igazságügy Minisztérium Alkotmányjogi Főosztály főosztályvezető-helyettesét és Dr. Majsa Dórát, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság adatvédelmi szakértőjét. Szeretettel köszöntöm Dr. Bencze Mátyás urat, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar gazdasági és külügyi dékán-helyettesét, Dr. Pribula László urat, a Debreceni Ítéltábla bíróját, egyébként a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának tanszékvezetőjét, valamint Dr. Szabó Endre Győzöt, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnökhelyettesét, és minden kedves jelenlévőt. Szeretettel köszöntöm a Debreceni Ítéltábla régiójához tartozó bíróságok elnökeit, elnökhelyetteseit, valamennyi kollegámat, a Debreceni Ítéltábla régiójában dolgozó ügyészségek vezetőit, megyei főügyészeket, az ügyészség munkatársait. Hasonlóképpen nagy szeretettel köszöntöm a régióban szolgálatot teljesítő és dolgozó rendőr kollegákat és valamennyi az említett hatóságoknál dolgozó sajtószóvivőt.

A mai nap ennek a konferenciának különös aktualitást ad. 1848. március 15- i forradalomnak nagyon-nagyon szoros kötődése van az információszabadsághoz és a sajtószabadsághoz. A 12 pont rögtön az első pontban követeli a sajtószabadságot, nem hiába ünnepeljük március 15-ét a szabad magyar sajtó napjaként is. Akkor, amikor erről a problémakorról beszélünk és erről a problémakorról gondolkodunk, akkor a sajtó képviselőinek az érdeklődéséhez elég csak néhány fogalmat mondanom: adatkezelés, nyilvánosság, tárgyalási nyilvánosság, tájékoztatás, szóvivői rendszer, sajtószabadság. Mindezek olyan fogalmak, amelyek alapvetően érintik a bíróságok működését, a bíróságok alkotmányos kötelezettségeinek teljesítését és alapvetően

érintik a bíróságot körülvevő közeget, azt a kérdést, hogy hogyan valósul meg napjainkban a bírósági nyilvánosság. Alapvetően érintik azt a kérdést, hogy a bírósági nyilvánosság egyenlő-e a tárgyalási nyilvánossággal. Tisztelt Hölgyeim és Uraim, ezekről a kérdésekről fogunk ma közösen gondolkodni. Még egyszer köszönöm a megjelenést, jó munkát kívánok a mai napra és átadnám a szót elnökhelyettes asszonynak!

Dr. Gyarmathy Judit, az Országos Bírósági Hivatal elnökhelyettese: Szeretettel köszöntök minden résztvevőt, és köszönöm elnök úrnak a meghívást. Örülök annak, hogy továbbra is tart a kezdeti lelkesedés és elszántság, amivel ezt a kommunikációhoz, bírósági nyilvánossághoz, tájékoztatáshoz kapcsolódó témát megkezdték a résztvevők és azóta is lelkesedéssel folytatják, hiszen alig telt el két hónap a szegedi rendezvény óta és máris a munka újabb állomása érkezett el itt, Debrecenben. Sok kérdés vetődik fel a témával kapcsolatban: Hol húzódik a tárgyalás nyilvánossága és a magánszféra védelme közötti határ? Miként használhatják fel az érintettek a birtokukba jutott információkat? Vajon kitehetik-e a felek akár fénymásolás, akár elektronikus úton hozzájuk került tárgyalási jegyzőkönyvet az internetre? Hiszen abban a másik fél vagy akár a tanúk személyes adatai is megtalálhatók. Kinek az engedélyével lehet felvételeket készíteni egy tárgyaláson? Akár hangfelvételre vagy képmás felvételre, fényképfelvételre gondolunk. Ilyen és hasonló kérdésekre keresi a választ, mind a társadalom, mind a bírósági szervezet is. Az információ - mindannyian tudjuk – hatalom, annak megszerzéséért, birtoklásáért harc folyik, az ahhoz való gyors hozzájutás szinte már létszükségletté vált. Az információs alapjog az igazságszolgáltatás működési alapelve, amely az alkotmányos normákkal összhangban áll, azonban a magyar jogban az Alaptörvény, illetve más jogszabály sem tartalmazza az igazságügyi adatok védeltségét, a tájékoztatás rendjét. Az igazságszolgáltatás egységesítése alkotmányos kötelezettség és meg kell szüntetni a bíróságok gyakorlata között e körben fennálló esetleges eltéréseket. A fő cél az az, hogy kialakuljon egy olyan, mindenki által elfogadható gyakorlat, amelyben mind a bíró, mind pedig az újságíró zavartalanul tudja végezni a munkáját.

A munka már tavaly megkezdődött, az erre a célra létrehozott kommunikációs munkacsoport a jelenlegi helyzetet feltérképezte és egy vitaanyagot állított össze, a felvetésekre több lehetséges választ is megfogalmazott. A minél szélesebb körű tájékoztatás, a lehető legteljesebb nyilvánosság körében kialakításra került egy honlapfelület a birosag.hu oldalon belül a nyilvánosság menüpontban, ahol arra is van lehetőség, hogy konkrét javaslatokat tegyenek. A cél, mint mondtam, egy, a modern igényeknek megfelelő magas szintű egységes jogszabály és annak nyomán egységes gyakorlat kialakítása. Ennek egyik fóruma ez a mai rendezvény is, amely egy sorozat második állomása. Minden ilyen alkalommal talán közelebb jutunk a megoldáshoz és a végső célhoz, ahhoz, hogy az utolsó fórumon már egy kikristályosodott javaslat kerülhessen megfogalmazásra ebben a témakörben. Ehhez kívánok mindenkinek jó munkát!

Dr. Balla Lajos: Átadom a szót Elnök Úrnak, az első előadás megtartására.

Dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltábla elnöke: Nagy örömmre szolgál, hogy ilyen sokan vagyunk együtt, ez azt jelzi, hogy az igazságügyi adatkezelés és tájékoztatás kérdése valamennyi jogász hivatásrendet foglalkoztatja.

Elsőként elnökhelyettes asszony szavaira szeretnék utalni, mivel ő olyan fogalmakat használt, amelyeket a jogrendszerünk jelenleg nem ismer, de a mindennapi gyakorlat igen: ilyen például az igazságügyi adat fogalma. Azt mondta, hogy nem védi semmi az igazságügyi adatot és ez így is van, egyszerűen azért, mert nem is definiálja semmi.

Az igazságügyi adatkezeléssel és tájékoztatással a legalapvetőbb probléma az, ami az igazságszolgáltatást érintő más szabályozási területeken is gyakran gondként jelentkezik,

hogy egy kifejezetten a harmadik hatalmi ág vonatkozásában érvényesülő jogszabályi struktúrára kellene alkalmazni egy egészen eltérő élethelyzetre megalkotott jogszabályt. Tulajdonképpen arról van szó, az adatvédelmet szabályozó, jelenleg hatályos információs önrendelkezési jogról és információs szabadságról szóló törvény, nem a bíróságokra, hanem a közigazgatásra szabva született meg.

Ez leginkább abban jelenik meg, hogy amikor a bírósághoz érkezik egy kezdőirat, akkor azzal kell számolni, csak idő kérdése mikor kerül nyilvánosságra az arra épülő ügyirat összes adata. Abban a pillanatban, amikor az adatok nyilvánosságra kerülnek, akkor már nem képes a bírósági szervezet rendelkezni felette, holott az alapvetően – legyen szó akár polgári, akár büntető vagy éppen közigazgatási ügyről – egészen biztosan nem a nyilvánosságnak szánt adatokat tartalmazza.

Legegyszerűbb példám a bűnügyi személyes adatokkal kapcsolatos. A bűnügyi személyes adat olyan szenzitív, különleges adat, amelyet a nyilvánosságra kerülésének a megakadályozása érdekében az információs önrendelkezési jogról szóló törvény kiemelten véd, a Büntető törvénykönyv pedig bizonyos többletmagatartásokat a vonatkozásában külön szankcionál. Az igazságügyi adatkezelés során – ahogy erre korábban utaltam – azonban a nyilvánosság biztosítása miatt mindig van egy olyan pillanat, amikor kikerül egy ilyen adatok abból a védett körből, amelyben ellenőrizhető módon lehet róluk rendelkezni, azaz amikor még garantálni lehet védelmüket. Ha már nem védhető, akkor viszont hogyan lehet bármilyen szankciót fűzni a nyilvánosságra hozatal révén jogszerűen megszerzett adattal kapcsolatos magatartásokhoz? Határozott álláspontom az, hogy a bűnügyi személyes adattal kapcsolatosan rendezni kell a megismerhetőség és a kezelhetőség valamennyi részletkérdését. Nem csak arról beszélek, hogy az ügyfél és a hatóságok, bíróságok közötti kapcsolattartás során kerül az adat nyilvánosságra, hanem ide kell érteni a sajtótájékoztatással kapcsolatos nyilvánosságra hozatalt is. Ezért gondolom azt, és szerintem ezzel most már egészen sokan vagyunk így, hogy újra kell definiálni bizonyos fogalmakat, bizonyos kategóriákat, hogy egyértelmű világos szabályokat lehessen alkalmazni.

A jövőbeni szabályozásnak foglalkoznia kell azzal, hogy a személyes adat a bírósági tárgyaláson másként viselkedik, azaz más megítélés alá esik. Például a vádlott, amikor a bíró kihallgatja, köteles bizonyos, a személyes adataira vonatkozó kérdésekre nyilvánosan, mindenki által hallhatóan választ adni, vagy a felperes, illetve az alperes lakcíme közlése nélkül sem állhat perben. Számos adatot talán szükségtelenül kell szolgáltatnia az ügyfeleknek, ilyenek az egészségügyi különleges adatok. Ezeket az adatokat nyilvánosan vagy egyébként a sajtónak nem szívesen mondják el az emberek, úgy meg pláne nem, hogy ez különféle adatbázisban – egyébként teljesen legálisan – hosszú időre rögzül.

Az új törvénynek ki kell választania bizonyos adatokat, amelyekkel összefüggésben azt kell kimondania, hogy ezek másképpen védendők bírósági eljárásokban, azaz csak abban és ott másfajta védelemben részesülnek. Azonban hogyha már nem a bírósági viszonyrendszerben kerülnek felhasználásra, hanem egy másikban, akkor ott ugyanúgy visszaminősülnek személyes vagy különleges adatnak, vagy magántitoknak. Ezt a szabályoknak egyértelműen rendezniük kell.

Hogyha az igazságszolgáltatás a forrása egy adatnak, akkor valamilyen jogkövetkezményt kell alkalmazni, ha nem az igazságszolgáltatással összefüggő célra használják fel azt. Egy nagyon egyszerű példán keresztül bemutatva. Ha valaki legálisan megkap egy tárgyalási jegyzőkönyvet, amiben válogatás nélkül mindenféle fajta személyes adat, akkor ezt ő felhasználhatja annak érdekében, hogy a tárgyaláson, de csak ott, megfelelő módon tudjon védekezni, vagy az álláspontját képviselni. Ha befejeződik az a tárgyalás, illetve ha mindenfajta rendes és rendkívüli jogorvoslatot kimerített, akkor ezek a személyes adatok ugyanolyanok lesznek, mint egy „minősített adat”, amit csak egy adott célra lehet felhasználni. Így az ilyen adatok, mint valamiféle védendő titkok kezelendők, amit inntől

kezdve már nem használhat fel a birtokosuk, a bírósági eljárásban szerzett ilyen tartalmú ismeretét más célból nem kezelheti, illetve nem tehet vele olyat, amit egyébként a bírósági eljárás során szabadon megtehetett volna, és ennek akár az adatkezelési szempontú következményei, akár büntetőjogi következményei is lehetnének.

Ma ugyanis a helyzet az, hogyha valaki jogszerűen megszerez egy adatot egy bírósági eljárásban, és az a rendelkezésemre áll, akkor azzal szabadon rendelkezhetek, egyszerűen azért, mert a törvényi szabályozásból nem következik védelem alatt állna. A nyilvános tárgyaláson történt adatszerezés miatt nem lehet semmilyen jogkövetkezményt alkalmazni.

A legtöbb problémájuk ezzel a bírácoknak van, mert tulajdonképpen ahány szabályrendszert alkalma, annyiféle adatvédelmi megközelítéssel találkozik. Az igazságügyi adatok vagy az igazságügyi adatként kezelendő információk az egyes ágazati szabályokban nagyon különböző és egymáshoz sok vonatkozásban nem is hasonló rendelkezések alapján védettek. A személyes adataink egyes törvényekben védett adatok, míg más – főleg az eljárási – törvényekben sajnos nem azok. A szektorális titkok is hasonlóan eltérően hol védettek, hol nem azok. Az orvosi vagy a banktitkot a mindennapi gyakorlatban – ha az ügyfelek kifejezetten nem kérik – a jogalkalmazók a szektorális szabályok szerint nem védik.

A végső cél a törvénnyel kettős. Egyrészt az, hogy az állam átláthatósága, nyilvánossága, amit elnökhelyettes asszony elmondott, biztosított legyen, hiszen ez egy alkotmányos kötelezettség. Másrészt egy kollektív alapjog – tehát nem csak egyéni jog – biztosítása. A fair eljárás elve jelenleg úgy érvényesül, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül, pártatlan bíróság bírálja el az ügyét. Azt gondolom, hogy ez ma már kollektív jog, tehát a társadalom tagjainak összességében is joguk van a fair eljáráshoz. Pont az a lényege, hogy nem csak egy-egy embernek van joga a bíróságok működésének az átláthatóságához és a fair eljáráshoz, hanem az egész társadalomnak egységesen ugyanazon elvek szerint.

Még egy nagyon fontos gondolat, remélem, dr. Majsa Dórával ebben együtt fogunk majd küzdeni. A régi adatvédelmi törvény azt mondta, hogy akkor térhet el más törvény az adatvédelmi szabályoktól, hogyha maga az adatvédelmi törvény megengedi. Ezt egy nagyon-nagyon fontos szabálynak tartom, mert bár minden törvény azonos szinten van, tehát a sarkalatos törvények sem erősebbek, mint az egyszerű többséggel elfogadott törvények, kivéve az adatvédelmi – jelenleg információs önrendelkezési jogról szóló – törvényt. Ennek az az oka, hogy a legkiszolgáltatottabb élethelyzeteket pontosan az adatkezelés tudja produkálni. Az egészségügyi adatok, a bankszámla adatok, vagy egyéb más, a magánélethez kapcsolódó adatok mind olyanok, amelyeket különösen körültekintően kell védeni. Mivel létezik egy virtuális énünk, ami, ha megszűnne, azaz kitörölnének a népszerűségi nyilvántartóból, a gimnáziumi és az egyetemi adatbázisokból, a bank, illetve a földhivatali nyilvántartóból és ide belépne, akkor azt mondaná nekünk a biztonsági őr, hogy maga nincs is, hiszen magának nincs személyigazolványa, nincs útlevele, maga nem lakik sehol. Maga nincs, mert a konstitutív nyilvántartások azt mutatják, hogy nem létezik. Akkor ezt nem kell jobban védeni? Nyilván ezért véd minket az Alaptörvény, ezért kell védeni az adatainkat is, hiszen ez a fajta kiszolgáltatottság szükségessé teszi.

A bázistörvénye az új törvénynek továbbra is az információs önrendelkezési jogról szóló törvény lenne. Kiindulási elvként a bírósági adatkezelésben is megfordított bizonyítási teher érvényesülne. Azaz nem azt kell bizonyítani, hogy konkrét sérelem következett be az adatkezelés során, hanem az adatkezelőnek kell tudni minden pillanatban azt bizonyítani, hogy minden rá vonatkozó szabályt betartott. Hogyha nem tudja ezt bizonyítani, akkor ha nincs sérelem, akkor is bekövetkezik a jogkövetkezmény. Mivel nem lehet belelátni az adatbázisokba, nem látható, hogy ott mit csinálnak. A legfontosabb, hogy az adatkezelő mindig úgy járjon el, hogy bármelyik pillanatban tudja azt bizonyítani, hogy jogszerű az

adatkezelés. Ezért nagyon fontos az információs önrendelkezési jogról szóló törvény, mint bázistörvény.

Nagyon szeretném, ha a sarkalatos törvények közül ez a törvény kiemelkedne, pontosan az eltérést nem megengedő előírása miatt. Annak a káosznak, ami most a szabályozásban észlelhető, az egyik oka az az, hogy most kötöttség nélkül tér el a jogalkotó információs önrendelkezési jogról szóló törvény kategória-rendszerétől. Emiatt tapasztalható, hogy ahány ágazati szabály, annyi fajta megoldás születik.

Büntető bíróként amikor beülök a tárgyalóterembe, két-három másodpercet szánok arra, hogy megfordítom a felállást és elképzelem: másik pozícióban vagyok ott és én vagyok az, aki velem szemben áll. Ha ezt végiggondolom, akkor talán nem teszek a tárgyalóteremben olyat, amit adott esetben nem tudnék elfogadni vagy megérteni. Itt is ezt kell végiggondolni: ha mi lennénk az alanyai bármikor, bármilyen eljárásnak, a mi adataink merülnének fel különféle helyzetekben, akkor mi mit szeretnénk látni, mit szeretnénk kapni a jogalkotótól? A személyes érintettség nélkül nem lehet átérezni az egyes problémákat.

Az OBH által működtetett honlapon található problématerkép és a hozzászólási lehetőség, amiről elnökhelyettes asszony beszélt, forradalmi kezdeményezés, mert ilyen nem volt még a magyar jogalkalmazásban. Először is ez egy klasszikus alulról jövő kezdeményezés, aminek az egyik fő motorja Dr. Handó Tünde elnök asszony mellett Dr. Hilbert Edit, aki hosszú évek óta küzd azért, hogy a bírák mindig minden helyzetben el tudják mondani a véleményüket. Tulajdonképpen az OBH Kommunikációs Munkacsoportja munkájának az volt a lényege: összegezze a problémákat, amelyek az adatkezeléssel és a tájékoztatással kapcsolatban felmerültek. A kezdeményezését, gondolatait, javaslatait mindenki szabadon leírhatja, konkrétan, hogy milyen problémája és gondja van. Anonim módon is, de úgy is, hogy odaírja a nevét. Amikor majd lerakjuk a tervezetet, ami tulajdonképpen ennek a konferencia sorozatnak az eredménye lesz, akkor mindenkinek, aki úgy érezte, hogy volt valamilyen mondanivalója látnia kell valamilyen formában a javaslatait. Lehet, hogy csak egy mondat vagy egy gondolat erejéig, de ha azt az egy mondatot vagy gondolatot odateszi, akkor a törvény annyival teljesebb lesz. Az a kérésem, hogy aki ebben érintett és érdekelt, az próbálja meg felvenni a kapcsolatot a honlapon a Munkacsoporttal és gondolja végig azt, hogy mi az a kérdés, ami esetleg őt megfogta, és mi az, amiben ő nagyon szívesen véleményt nyilvánítana. A vitaanyag tulajdonképpen egy összesített vélemény. Ahogy már mondtam az OBH Kommunikációs Munkacsoportja felmérte, hogy milyen jellegű alapproblémák jelentkeztek eddig, amelyeket mindenképpen meg kell oldani. Ezek közül néhányra hívnám fel a figyelmet.

Először is arra, hogy az ellentmondásosság miatt az igazságügyi adatkezelés és tájékoztatás törvényi szabályozást igényel. Az ősszel a témában tartott nemzetközi konferencián körvonalazódott, hogy a magyar gondolkodás általában is EU konform, így a megoldások megtalálása sem lesz nehéz. Az, hogy a jelen hatályos szabályozás mennyire tarthatatlan, arra számos példát lehet mondani, nem kívánom megismételni, azt hiszem, ehhez nem kell elméleti jogásznak lenni, és nem is kell nagyon ilyen mindenféle lila ködből származó gondolatot megfogalmazni. Nézzük meg, hogy milyen jogszabályok vonatkoznak erre a területre, és hogy ezeket a jogszabályokat hogyan alkalmazzák. Én még nem láttam büntető bírót, aki az információs önrendelkezési jogról szóló törvényt alkalmazta volna a képmás, hangfelvétel készítésénél, pedig hát jó néhány olyan kolléga ül itt, aki napi szinten a tárgyalóteremben küzd azzal, hogy engedélyt ad kép- és hangfelvétel készítésére. Ezzel az a probléma, hogy a Polgári Törvénykönyv alapján csak az arc kitakarására kerül sor, de mivel a sziluett is alkalmas azonosításra nem csak ezt a szabályt kellene alkalmazni. Mondhatja azt a bíró a tudósítóknak, hogy ne a Ptk-t tartsák be, vagy, hogy melyik törvény erősebb vagy melyik gyengébb? A problémát ennek az új törvénynek kell kezelnie úgy, hogy speciális

szabályként a jelenleg alkalmazandó a jogszabályoknak az alkalmazását már nem is tenné szükségessé.

Nagyon fontos feladata lesz az új törvénynek az igazságügyi adat fogalmának a meghatározása. Ez a személyes adatokhoz képest, egy eltérő adatfogalom lenne, persze úgy, hogy a személyes adat fogalmával összefüggésbe kell hozni.

Az igazságügyi adatkezelési tevékenység meghatározása is nagyon lényeges, azonban figyelemmel kell lenni, hogy az igazságszolgáltatás működése, akár a polgári, akár a büntető részét, akár a közigazgatási ügyszakot nézzük, alapvetően az eljárási szabályok által meghatározott. Tehát a kiindulási alap az, hogy az eljárási szabályok mellett az adatkezelési szabályok párhuzamosan érvényesülnek. Mondok egy nagyon egyszerű példát: egy polgári vagy egy büntető perben tanúként meg kell jelenni. A személyes adatok zártan kezelését lehet kérni, ami meg is történik, de az egyéb más olyan adatok, amelyek az érintettel összefüggésben vannak már nem kerülnek védelemre, mert a bíró nem tudja biztosítani ezt. Ilyen lehet, ha tudósítás készül a vallomásról, amiből kiderül, hogy a tanú a lakásából látott valamit. Elmondták korábban a vádiratot, amiből kiderül, hogy melyik utcában történt az eset, amiből így már kiderül, hogy hol lakik a tanú, honnan lehet oda rálátni. Ha kimegy oda valaki, megnézi a kérdéses ablakot és a tanú személyes adatai közül a lakcíme pillanatok alatt azonosításra kerül. Ekkor ír az elnöknek vagy a vezető ügyésznek egy levelet, hogy az adatvédelemhez fűződő joga sérült. Kérdezem, mit lehet ilyenkor tenni? Úgy tűnik, hogy semmit. Az már csak tetézi a problémát, hogy az adatkezelés tekintetében a felülbírálatba jelenleg nem is fér bele egy ilyen sérelem elbírálása. Az a bíró dolga, hogy megállapítsa: valaki bűnös vagy nem bűnös, alapos a kereset vagy nem alapos. Egy ügyésznek és egy bírónak nem az a dolga, hogy a NAIH által felügyelt kérdésben állást foglaljon. A NAIH-nak írni, nekik kell kivizsgálni, de akkor már lehet, hogy késő.

Az új törvénynek a felelősségi szabályokat kell kialakítania, akár az eljárást megelőző, akár a közbeni szakra. Nem arra gondolok, hogy azonnali intézkedésként berobog valaki a tárgyalóterembe, és ott kitepi a szalagokat a kamerákból. A protokollról, az eljárásról van szó: előre meghatározott forgatókönyvről, ami szerint le kell folyni a bírósági eljárásokban az adatkezelésnek. A kiszámíthatóság azt fogja eredményezni, hogy a jogsértések jelentős része megszűnik.

A bírák nem egyformák, sokfelől jöttünk, sokfélék vagyunk, az ügyészek is sokfélék, tehát nyilván lesz jogsértés, de lényegesen kevesebb olyan kérdés lesz, amire megoldást kell találni. Ha valaki végigolvassa a vitaanyagot, akkor nagyjából ezekkel a problémákkal fog szembesülni. Ha ezt csak a munkájához kapcsolódóan végiggondolja, akkor biztos lesz javaslata. Az OBH és a Munkacsoport nevében ezt azért köszönöm meg, mert a végeredmény, a törvény, mindannyiunk munkája lesz. Ha valaki majd a törvényben talál két-három mondatot, gondolatot, ami tőle származik, akkor azzal egy maradandó, rendkívül hasznos nyomot hagy maga után. Köszönöm és jó munkát kívánok!

Dr. Balla Lajos: Köszönöm elnök úr előadását, felkérem Dr. Galambos Gábort, előadása megtartására

Dr. Galambos Gábor, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Alkotmányjogi Főosztály főosztályvezető-helyettese: Tisztelt Elnökhelyettes Asszony, Elnök Asszony, Elnök Urak, Hölgyeim és Uraim! Mindenekelőtt engedjék meg, hogy megköszönjem a meghívást a konferenciára Répássy Róbert államtitkár úr nevében is, aki hivatali elfoglaltsága miatt nem tud most részt venni a rendezvényen, de annak eredményeit, hogyha a konferenciáról a szegedi eseményhez hasonlóan készül emléketető és elnök úrtól úgy tudom, hogy fog készülni ilyen, akkor feltétlenül figyelemmel fogja majd kísérni. A felkérés ezúttal is arra vonatkozott, hogy az Országos Bírósági Hivatal Kommunikációs munkacsoportja által

kidolgozott vitaanyaggal kapcsolatos előzetes észrevételeket fejtse ki a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium is, ennek a felkérésnek ezúttal is örömmel teszünk eleget, tekintettel arra, hogy az igazságügyi adatkezelés és tájékoztatás kérdéskörének a vizsgálatát, a mi minisztériumunk is indokoltnak tartja.

Meggyőződésünk, hogy ez a konferencia is egy fontos lépése lesz a kapcsolódó jogi szabályozás megújítását célzó munkafolyamatnak. Előre is elnézést kell, hogy kérjek mindazoktól, akik a szegedi konferenciának a jegyzeteit már részleteiben is ismerik vagy éppen részt is vettek azon, ugyanis a jelen előadásomban több ponton is államtitkár úr által akkor elmondottakra fogok visszakanyarodni. Bízom azonban abban, hogy ez nem csak emlékeztetőül fog szolgálni, hanem alkalmat ad majd arra is, hogy ezúttal más kérdések kerüljenek a mai vita középpontjába, mint amelyek a szegedi konferencián hangsúlyt kaptak, és ezáltal is az együttgondolkodás előbbre haladhat.

Minisztériumunk üdvözlí az Országos Bírósági Hivatalnak azt a törekvését, amellyel időről-időre felhívja a figyelmet az igazságügyet érintő fontos problémákra, jogalkotási szükségletekre. Különösen példaértékűnek tartjuk azt, hogy a probléma felvetéseket egy magas szintű szakmai előkészítő munka előzi meg, munkacsoportokban, az OBH szervezeti egységeiben, mostanéhoz hasonló konferenciákon, ami lehetővé teszi azt, hogy a jogalkotás a törvény előkészítésére hivatott szakminisztérium kellő mennyiségű információval rendelkezzen ahhoz, hogy a jogalkotási szükségleteket megvizsgálhassa, a problémákat feloldó megoldásokat kidolgozhassa. Az elmúlt időszakban egy intenzív, aktív szakmai együttműködés jellemezte az igazságügyi tárca és a bírósági szervezetrendszernek a munkáját. Gondolok itt arra, hogy az elmúlt években az igazságügyi reform keretében elfogadták az új Bírósági Szervezeti és Jogállási törvényeket, az új Polgári Törvénykönyv megalkotását követően pedig számos bírósági eljárásokat is érintő törvénynek a módosítására került sor. Ezekben az említett jogszabályoknak a kidolgozásában a konkrét jogszabályi rendelkezések kialakításában, megfogalmazásában az OBH is mindvégig aktívan részt vett, és a tárca közvetlenül egyeztetett minden jelentős kérdésben a bírósági szervezetrendszerrel. Az OBH szakmai alapokon nyugvó kezdeményezésére számos jogszabályi rendelkezés született, számos szakmai észrevétel került beépítésre. A szűkebb szakterületemről pedig a másik igazságszolgáltatási terület, az ügyészség példáját szeretném hozni. A Legfőbb Ügyészség volt az az állami szerv, amelynek az információs önrendelkezési jogról szóló törvény egyeztetése keretében tett észrevételei a kialakult normaszövegbe szinte kivétel nélkül beépítésre kerültek, mivel azok helytállóak voltak és az akkori tervezet valós hiányosságaira mutattak rá. A jogalkalmazói tapasztalatnak a jogalkotási folyamatba történő integrálása előmozdítja azt, hogy a jogszabályok jobban alkalmazhatóak legyenek és magasabb szakmai színvonalon készülhessenek el. Ezért a szakmai együttműködés és az előkészítő munka, ami a mostani rendezvény célját is képezi, hozzájárul a valós problémákat felvető jogalkotási igényeknek a hatékony megvalósításához.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! E bevezető gondolatokat követően engedjék meg, hogy érdemben foglalkozzak a konferencia tárgyát képező témával, a munkaanyaggal. Mint az alkotmányjogi főosztály munkatársa kiindulópontnak szükségképpen az Alaptörvényt kell, hogy tekintsem, amely 6. cikkének (2) bekezdésében alapjogként biztosítja, mind az információs önrendelkezés, mind pedig az információs szabadsághoz fűződő jogokat. Ezen alapvető jogok érvényesülésének és érvényesítésének a biztosítékait pedig az információs önrendelkezési jogról és az információs szabadságról szóló 2011. évi törvény, az infótörvény tartalmazza, ez a törvény Magyarország európai uniós és nemzetközi kötelezettségeinek is megfelelően úgy véljük, hogy európai összehasonlításban is egy kiemelten magas alapjogvédelmi szintet biztosít mind a személyes adatok védelme, mind a közérdekű adatok nyilvánossága terén. Úgy látjuk, hogy ezt igazolják az európai uniós adatvédelmi reform keretében jelenleg is folytatott, zajló tárgyalásoknak az eredményei, az ott megismert

nemzetközi tapasztalatok is. Az infótörvény tárgyi hatálya horizontális, szabályai pedig generálisak, általánosak. Rendelkezéseit azonban, az általános szabályokkal összhangban álló különös szektorspecifikus normák egészítik ki, így például az egészségügyi adatkezelés vonatkozásában, amelyről külön törvény szól, és ha élhetek egy ilyen szójátékkal, egészíthetik ki a jelenlegi konferencia tárgya, az igazságügyi adatkezelés tekintetében is majd a jövőben. Az infótörvény tehát alkalmazandó minden személy adat és közérdekű adat kezelésével járó tevékenységre, úgy véljük, hogy megfelelően biztosítja azt az általános keretet is, amelyet egy igazságügyi adatkezelési és tájékoztatási szabályozás előkészítése során figyelembe kell venni. Külön köszönöm azt, hogy az infótörvénynek ezt a központi szerepét, ezt a központi jellegét az elnök úr is a megelőző előadásában kifejtette és megerősítette. Az igazságszolgáltatási szervezetrendszerben folytatott adatkezelésekre vonatkozó szabályok átgondolását, és hogyha az a szakmai egyeztetések alapján indokoltnak tűnik, akkor, egy kódexben való újraszabályozását mindenképpen előremutató kezdeményezésnek tartjuk. A koncepciónak a továbbfejlesztéséhez azonban úgy véljük, hogy egy hosszú távú szakmai együttműködés mutatkozik szükségesnek. Nélkülözhetetlen azoknak a bírósági tapasztalatoknak, problémáknak az összegyűjtése, a részletes kifejtése és a jogszabály előkészítés folyamatába becsatornázása, amelyekkel a koncepció is utal arra hivatkozással, hogy hatályos törvények esetenként sajnos eltérő, egymást kizáró előírásokat fogalmaznak meg. A fennálló problémáknak az azonosítása, feltárása úgy látjuk, hogy elvezethet a szabályozási diszfunkcióknak a komplex megoldásához, legyen a megoldás akár jogértelmezést, akár jogalkotást vagy a kettő együttesét igénylő feladat. Ilyen problémákat nagy számban jeleztek a hozzászólók már a szegedi konferencián is, ezt a segítséget, aktivitást továbbra is kérjük és minden ezzel kapcsolatos hozzájárulást előre is köszönünk minden résztvevőtől.

Az igazságügyi adatkezelés szabályozásával összefüggésben rendelkezésünkre bocsátott koncepció olyan megfontolandó javaslatokat tartalmaz, amelyeknek a megvitatása fontos, még akkor is, hogyha további elemzéseket követően egyes felvetéseinek az újragondolása válhat szükségessé. Engedjék meg, hogy államtitkár úrhoz hasonlóan én is inkább a problematikus elemekre reagáljak a következőkben. Számos olyan tartalmi elem van, amivel a minisztériumunk is egyetért, felelősségi szabályok megfontolandóak, maga a szabályozásnak a szükségessége, de úgy véljük, hogy az eltérő véleményeknek az ütköztetése az jobban elősegítheti a helyes irányok megtalálását, talán inspirálóbb lehet mindannyiunk számára. A jogalkotásról szóló törvény akként rendelkezik, hogy a jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell a jogrendszernek a koherenciáját. Az igazságügyi adatkezelésről szóló törvény koncepciója a hatályos jogban már létező jogintézmények eltérő tartalommal történő megállapítására, illetve új jogintézmények és fogalmak megalkotására tesz javaslatot. Ezzel kapcsolatban nem tagadom, van olyan félelmünk, hogy ezek adott esetben zavart okozhatnak az infótörvény és a megalkotandó új szabályoknak az együttes alkalmazásában. Ennek megfelelően kétségünk van abban a tekintetben, hogy a megalkotni kívánt törvényi koncepció alapján úgy tűnik, hogy újra definiálná a személyes adatok és a közérdekű adatok fogalmát a bírósági ügyekre tekintettel, illetve úgy látjuk, hogy azokat átfedő adatkategóriákat határozná meg. Mindenképpen szükségesnek tarjuk azonban mi is, a személyes adatok azon körének meghatározását, amelyek kezelésére az infótörvénynek a kötelező adatkezelés feltételeire vonatkozó szabályának figyelembe vételével az igazságügyi adatkezelésről szóló törvény felhatalmazást adna. Azt gondolom továbbá elnök úr előadásához kapcsolódóan, hogy bizonyos adatoknak a másképp minősülése az nem ismeretlen már a hatályos jogrendszerben sem, maga az infótörvény is tartalmaz erre vonatkozó példákat, hiszen a közérdekből nyilvános adatok köre, vagy a döntés előkészítő adatok. Mind a kettő olyan adatkör, amely kontextustól vagy időbeliségtől függően eltérően minősül, mint az alapvető kategóriája a személyes adat, vagy pedig a közérdekű adat. A koncepció jelzi azt is, hogy az alaptörvény

jelenleg nem deklarálja kifejezetten az adat szolgáltatás alapelvei között az igazságügyi adatok védeltségét és az azokból adható tájékoztatásnak a rendjét. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy ezen alapelvek úgy látjuk, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő jogból, illetve az információs önrendelkezéshez, információs szabadsághoz fűződő alapjogokból levezethetők, azok tartalmi elemeit képezik, ezt nyilván az alkotmánybíróság is értelmezésében megállapíthatja. Az információs alapjogok azonban, nyilván nem csupán önmagukban értelmezendők, hanem számos más alapjoggal is közvetett vagy közvetlen kölcsönhatásban vannak. Ilyen például egyértelműen és elsődlegesen a véleménynyilvánítás szabadsága, az emberi méltósághoz fűződő jog vagy talán némiképp áttételesen a hivatalviseléshez fűződő jog.

Engedjenek meg néhány további gondolatot a koncepció szabályozási területeiről. Az olvasható ki a munkaanyagból, hogy a hatályos törvények a büntető ügyekben tartott tárgyalásokra, és a kihirdetett határozatokra vonatkozóan jelenleg is tartalmazzanak megfelelő konkrét rendelkezéseket. A jogalkalmazási problémát ehhez képest a koncepció alapvetően az eljárások és döntések alapját képező adatokban és ügyiratokban látja, amelyeknek a jogi státuszát, a további felhasználását a hatályos jogszabályok nem megfelelően rendezik. Emellett hiányzik a koncepció alapján az egységes és egyértelmű szabályozás, ezen adatoknak és iratoknak a megismerésével és a nyilvánosságra hozataluk feltételeivel összefüggésben is. Véleményem szerint, hogyha a koncepció megállapításait vesszük alapul, akkor az új törvény elsődleges feladata ezeknek a kérdéseknek a rendezése lenne. Úgy látszik azonban, hogy a koncepció ezen a szabályozási körön jóval túlmutat, aminek az indokoltsága viszont már kérdéses is lehet. Alapkérdés az is, hogy bevezethető-e mind a polgári, mind a büntető eljárások tekintetében egy egységes szabályozás, tekintettel ezen eljárásoknak az alapvetően eltérő jellegére, amely eltérő jellegnek az adat- és iratkezelésre is kétségtelenül van kihatása. A koncepció ezzel összefüggésben is úgy véljük, hogy jelenlegi állapotában nem megfelelően határolja el az adatkezelésre és az iratkezelésre vonatkozó szabályozást. Az információs jogoknak a tárgya minden esetben az adat, az információ, nem pedig az adathordozó, például az okirat. Így ezek a jogok minden esetben magához az adathoz kapcsolódnak függetlenül annak a tárolási, megjelenítési formájától, tehát legyenek azok bár írottak, szóban elhangzók, képfelvételen, hangfelvételen rögzítettek. Ez összhangban áll a szabályozás technológiai semlegességének a követelményével, ami ez az utóbbi a jogalkotás során is úgy véljük, hogy továbbra is érvényesítendő. Éppen azért, hogy a szabályozás rugalmas és időtálló legyen, a jelenkor követelményeinek az új kihívásoknak, amelyek a technikai fejlődésből következnek, meg tudjon felelni minden időpillanatban. A koncepció az igazságügyi adatkezelési törvényt abban a tekintetben is egységes szabályozásként javasolja megalkotni, hogy az a bíróságoknak az igazgatási célú nyilvántartásaira is vonatkozzon. Ennek kapcsán óhatatlanul az előkészítés során figyelembe kell venni majd azt, hogy ezeknek a nyilvántartásoknak egy része már jelenleg is részletes adatkezelési normák hatálya alá tartozik, például a munkajogi vagy a számviteli nyilvántartások. Ebből következően az egységes szabályozás kialakítása során azt is mérlegelni kell, hogy ezeknek az igazgatási célú nyilvántartások normáinak az integrációja az milyen előnyökkel és milyen hátrányokkal járhat, és ennek milyen hatása lehet a jogrendszeri koherenciára. A koncepció a kétségtelenül létező joghézagok mellett, több olyan a bíróságok adatkezelését érintő szabályozási hiányosságra is utal, amelyek úgy véljük, hogy az infótörvény megfelelő alkalmazása esetén nem állnának fenn. Úgy látjuk, hogy például az adatkezelés megkezdésének időpontja vagy az adatkezelő személye, az infótörvény hatályos rendelkezései alapján is meghatározható. Az infótörvény rendelkezéseit és logikai felépítését figyelembe véve kérdéses a koncepció azon megállapítása, hogy nem egyértelmű a jogi helyzet abban a tekintetben, hogy a bíróságok, mint adatkezelők az igazságszolgáltatás szervei, azok az államhatalmi rendszeren belül külön jogállásúak-e vagy sem. Az igazságszolgáltatási szervezetrendszer függetlenségét nézetünk

szerint nem sérti semmiképpen sem az, hogy a személyes adatok védelmére vonatkozó előírásokat be kell tartania, sem pedig az, hogy a bíróság közfeladatot ellátó szervnek minősül, ez utóbbi minőségéből fakadóan pedig közérdekű adatok is kezel. E kérdések tekintetében a bíróságok, mint adatkezelők különös jogállása a különös szabályozással ellentétben úgy látjuk, hogy nem tűnik indokoltnak. Úgy gondolom, hogy ezt a megközelítést Dr. Péterfalvi Attila elnök úr szegedi előadása is megerősítette. Azzal azonban, hogy az infótörvény lehetővé teszi a közérdekű vagy a közérdekből nyilvános adatok megismerésének korlátozását, a bírósági eljárásra tekintettel a jogalkotó az információszabadság korlátozásával egyensúlyban álló közérdekként ismeri el a hatékony igazságszolgáltatásnak a biztosítását. Ezen a ponton a koncepció további kidolgozása során szükséges az eljárási kódexek áttekintésével annak a vizsgálata és azonosítása is, hogy a bírósági eljárás során, melyek azok az adatok, amelyeknek a megismerhetősége az igazságszolgáltatás hatékonyságának érvényesülése érdekében, egy az infótörvény által kifejezetten lehetővé tett korlátozást igényelhet. A tárgyalások nyilvánossága és a tárgyalásokon elhangzott, egyébként az igazságszolgáltatás szervei által kezelt adatok, például különösen a bünyügyi személyes adatok felhasználása kétséget kizáróan szabályozás alapvető és egyben valószínűleg a legnehezebben megoldható kérdése. Azt fontosnak tartom itt is ismételtén leszögezni, hogy itt alapjogok egymáshoz való viszonyát kell rendezni, ebben az esetben az igazságszolgáltatás nyilvánossága és a személyes adatok védelme kétségkívül összeütközésben áll egymással. Ennek a kollízióknak a feloldása és az érintett alapjogok érvényesülése közötti egyensúlynak a megteremtése, mindenképpen egy alapos és megfontolt törvényi szintű szabályozást igényel. Koncepció tartalmaz egy olyan javaslatot, amely szerint az előterjesztett beadványokban az ügyfeleknek a törvény által meghatározott fajtájú adatokat minősítéssel kellene ellátniuk, ez úgy véljük, hogy átgondolást igényel. A személyes adatok, különleges adatok, közérdekű adatok és a közérdekből nyilvános adatok megfelelő kezelésének a kötelezettsége alól az igazságszolgáltatás szervei akkor sem mentesülhetnek, ha a kérdéses adatok jellege a benyújtott iratban nincsen megjelölve, hiszen minden beadványt ebben a tekintetben is tartalma szerint szükséges elbírálni. Kérdéses emellett az is, hogy a koncepció által javasolt, felvetett kötelezettség nem okozna-e szükségtelen adminisztratív terheket, nem tenné az eljárásokat lassabbá és költségesebbé, továbbá nem járna-e adott esetben a bírósághoz hozzáférés jogának a sérelmével. Ezzel szemben azonban úgy vélem, hogy arra jelenleg is van lehetőség, hogy a felek a beadványukban, egyes abban szereplő adatok tekintetében kifejezetten jelezzék, hogy azoknak milyen jogi minősítést tulajdonítanak, milyen jogi minősítést látják fennállni, és ennek megfelelően azok milyen kezelését kérik.

Végezetül egy olyan pontról, ahogy a koncepcióban foglaltakkal kapcsolatban továbbra is nézetkülönbség áll fent köztünk, ismételt megfontolást követően sem látszik követhető irányúnak a koncepciónak azon felvetése, amely szerint a jogalkalmazó bíróságnak lenne kötelezettsége vizsgálni, hogy az érvényesíteni kívánt információs jogok, milyen jogpolitikai célt szolgálnak. A jogszerűen benyújtott adatigénylések teljesítése során, ugyanis éppen az információszabadság rendeltetéséből fakadóan szűk körű meghatározott kivételektől eltekintve, nincsen mérlegelési lehetősége a jogalkalmazónak, ezt a jogpolitikai mérlegelést a jogalkotó jogosult elvégezni azzal, hogy az adatigénylés teljesítésének a kötelezettsége alóli kivételeket meghatározza, egyértelműen szabályozza. Ilyen tartalmú törvényi szabályozásra viszont, ahogy azt a korábbiakban is említettem, az igazságügyi adatkezelés területén is lehetőség van.

Tisztelet Elnökhelyettes Asszony, Elnök Asszony, Elnök Urak, Hölgyeim és Uraim! A hozzászólásomban törekedtem kiemelni azokat a sarokpontokat, amelyek a jövőbeli kétségkívül, mint terjedelmében, mint időbeliségében jelentős előkészítő munka során, a gondolkodás további irányának meghatározásában segítséget nyújthatnak. Összefoglalva elmondható az, hogy feltétlenül szükséges az egymást rontó, néhol eltérő, néha egymást

kizáró szabályok összehangolása, a joghézagok megszüntetése. Úgy vélem, és itt próbálnék reagálni a konkrét felvetésre, vagy megszólíttatásra, hogy a megalkotandó szabályok azok egy önálló kódexben kapjanak-e helyet, feltétlenül ez a legcélszerűbb-e, vagy éppenséggel meglévő előírásokat kell módosítani egyes speciális rendelkezéseket kell elhelyezni az érintett törvény akár önálló fejezetében, önálló új szervezeti egységében, ez egy nyitott kérdés. Ugyanígy az is, hogy az eljárásjogok sajátos szabályozási igényének sérelme nélkül lehet-e integrálni, egységesíteni a büntető és polgári eljárásokra vonatkozó szabályokat. Ezeket a kérdéseket azt gondolom, hogy vélhetően akkor indokolt eldönteni, amikor a szabályozás tartalma már kellőképpen körvonalazódik, amikor már látszik az, hogy milyen tartalmú, milyen terjedelmű, milyen hatókörű szabályoknak kell majd a jövőbeni új szabályozásban érvényesülniük. A munka megkezdéséhez ugyanakkor elengedhetetlen előfeltétele egy olyan probléma katalógusnak a létrehozása, amely kirajzolja a szükséges jogalkotási munkának a fő irányait. Ennek a szegedi konferencián kifejezett egyhangú támogatását ismételtelen köszönöm. Külön köszönöm emellett az ott elhangzott olyan javaslatokat, amelyek a joggyakorlat fejlesztésére irányultak. Meggyőződésem ugyanis, hogy a jogalkotás és a jogalkalmazás javítása csak együttesen, mind a kettőre kiterjedően járhat valóban hatékony eredményekkel. Az előzőekben említett kritikai észrevételek mellett is szeretném azt kiemelni, hogy a megtárgyalt koncepció a kérdésfelvetéseivel, mind a jogalkotásban, mind a jogalkalmazásban résztvevők számára egyaránt az együttgondolkodáshoz kellő terjedelmes, szakmailag megalapozott inspirációt nyújt. Remélem, hogy ennek a folyamatnak az előrevitelét magam is szolgálhattam az elmondottakkal, egyben bízom abban is, hogy ezek a felvetések az elmúlt hónapokban már megkezdett és aktívan folytatott párbeszéd további kibontakozásához járulhatnak hozzá ebben a valóban kiemelten fontos témában. Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!

Dr. Balla Lajos: Köszönjük az előadást, mindenképpen hasznos volt, a további együttgondolkodás érdekében is. Ezzel kérem fel dr. Majsa Dórát a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság adatvédelmi szakértőjét előadásának megtartására.

Dr. Majsa Dóra, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság adatvédelmi szakértője:Jó napot kívánok! Üdvözlök mindenkit, köszönöm, hogy figyelmükkel megtisztelték ezt a rendkívül érdekes kérdést, és nem árulok el titkot, hogyha azt mondom, a Hatóságunkat rendkívül kiemelten foglalkoztató kérdéskört. Az előadásom leginkább a Hatóság és az adatvédelmi biztos eddigi gyakorlatát igyekezett összegezni, és igyekezett az Önök részére informálisan elmondani, hogy mik voltak azok a kérdések, amik az igazságszolgáltatás szervezetrendszerén kívüli kontrollként az adatvédelmi biztoshoz, illetőleg a Hatósághoz kerültek, egyfajta vizsgálati kérdésként, de legtöbb esetben kizárólag konzultációs megkeresésként. Elég sok esetben már korábban is a Legfelsőbb Bíróság - jelenleg a Kúria -, illetőleg az Országos Bírósági Hivatal is több részben fordult a Hatósághoz konzultációs megkeresésekkel. Ezeket is igyekeztünk az Önöknek is megküldött koncepcióba ékelve elmondani. Alapvetően mind a két alapjog védelmére speciális módon, speciális alapjogvédelmi intézményi struktúrában létrehozott intézmény védheti és ügyelheti. Mindkét alapjog érvényesülésével kapcsolatban a kényes egyensúlyt igyekszünk minden esetben megtartani, és ezt a kényes egyensúlyt érvényesíteni leginkább az információszabadság területén, a közérdekből nyilvános adatok tekintetében, azon belül is a közérdekből nyilvános személyes adatok tekintetében.

Amit én szeretnék gondolatébresztő jelleggel elmondani Önöknek, az annak hangsúlyozása, hogy fontosnak tartjuk a tárgyalás nyilvánosságát, ugyanakkor nyilvánvalóan az információs önrendelkezési jog védelmének, mind hathatósabb érvényesítése érdekében nagyon jó ötletnek tartjuk azt, hogy különlegesen erre a szektorra vonatkozóan a már adott esetben az

Infotv. által rögzített alapelveket, újabb megfogalmazásban, de ugyanazon tartalommal, az új törvény is meghatározza. Dr. Harangozó Attila az igazságügyi adat fogalmát említette, gyakorlatilag önálló alapjog tárgyaként, egy önállóan deklarált alapjogként az igazságügyi információs önrendelkezési joghoz és információs szabadsághoz való jog rögzítésének igényét vetítette fel. Én nem bátorkodnék egy olyan következtetésig eljutni most, amely szerint eljutott az alkotmányjog egy olyan fázisba, hogy ennek a tényleges és követelőző szükségessége már felmerült, viszont a szektorális szabályozás szükségessége vitathatatlan. Ha az igazságügyi adat fogalma, mint ezen alapjog tárgya nem is fogalmazódik meg, mert ebben viszont egy picit egyetértek dr. Galambos Gáborral: ennek megfogalmazása nagyon nehézkes lenne. Nem vállalnám azt a kodifikátori feladatot, hogy az Infotv. fogalmi rendszerén túlra valamint az egyéb szektorális adatkezeléseket rendező törvényeket, akár itt a banki titkokat, üzleti titkot szabályozó rendelkezéseket egybegyűrné és úgy megalkotni egy általános igazságügyi adatfogalmat. Félő, hogy jogértelmezési nehézségeket okozna, ha túl általános lenne, a túlzott részletezettség viszont szintén kockázatos lehet.

Felmerült az is, hogy szükség van-e egyáltalán – és ez a legfeszesegetőbb kérdés – az új szektorális törvényre, nem elegendő-e az Infotv.. Nyilvánvalóan hazabeszélek, de az Infotv. fontossága, ha hierarchikusan nem is, de tárgykörét és szabályozási tárgykörét tekintve egyértelmű. Hiszen egy alkotmányos alapjog lényegi tartalmát általános jelleggel meghatározó törvényről van szó, amely olyan alapelveket rögzít az alapjogok gyakorlásával és érvényesítésével kapcsolatban, amelyeket egyetlen egy szektorális törvény sem hághat át és szabályozhat másként. Hiszen ezeket az alapelveket az alkotmánybíróság is számos határozatában rögzítette, és gyakorlatilag, az alapjogokból közvetlenül levezetett alapelvekként említette, hogy mást ne említsek a célhoz kötöttség elvét, amit talán a tárgyalások nyilvánosságával kapcsolatosan az egyik legkiemeltebb kérdés, és ezt erre a szektorra vonatkozóan igen is kell részletszabályokkal alátámasztani, rendezni.

A bíróságokat mint közfeladatot ellátó szerveket, jelenleg az infotv. sem zárja ki az adatkezelések vagy akár az információs szabadság szempontjából, mint vizsgálandó közfeladatot ellátó szerveket. Ami viszont nagyon régóta húzódó és mindig - hogyha bíróságok adatkezelésével kapcsolatosan ügy kerül hozzánk - nagyon érzékeny kérdés, amelyet nagy kihívás lesz szabályozni ebben a törvényben, amikor az adatkezelés gyakorlatilag maga az eljárási cselekményt valósítja meg. Kiszűrni, mi az, ami tisztán eljárási kérdés, eljárás jogi intézkedésnek minősül, és mi az, ami viszont nem eljárási intézkedés, de adatkezelésnek minősül, ezt szerintem törvényi szinten szabályozni nagyon nehéz lesz. A gyakorlatunk során esetről-esetre formálódik, hogy mi minősül tisztán eljárási intézkedésnek, és mi olyan adatkezelésnek, amelyet a Hatóság is vizsgálhat. De így is vannak olyan helyzetek, amikor már a bíróság álláspontja – akinek az adatkezelését vizsgáljuk – egyértelműen az, hogy ez eljárási cselekmény volt és nekünk semmi közünk hozzá. Tehát ezt szabályozni nagyon nehézkes lesz.

Egy ombudsmani típusi vizsgálati eljárási formában azonban elképzelhető az igazságügyi szektorra vonatkozóan a felelősség érvényesítését vizsgálni. Szeretném még kiemelni, dr. Galambos Gábor szavaira reflektálva, hogyha maga a bírósági szervezetrendszer veti fel annak a szükségességét, hogy legyen egy új törvény és ennek legyen egy konkrét szabályozási struktúrája, akkor nem feltétlenül kell félnünk attól, hogy ez olyan mértékű plusz terheket és adminisztrációs lépéseket jelentene, amik megnehezítenék a bírósághoz fordulás jogát vagy akár a tisztességes eljáráshoz való jogot. Nyilvánvalóan senki nem akar magára túlzott adminisztrációs terheket róni, de nem árt, hogyha bebiztosítják magukat az igazságszolgáltatás szereplői. Szintén dr. Galambos Gábor szavaira reflektálva: az én nagy szívügyem, és mint az információs szabadság osztály munkatársa, mindig nagy kihívást jelent számunkra, amikor a közfeladatot ellátó szervek arra hivatkozva tagadják meg az adatigényléseket, az adatigénylések teljesítését, hogy bírósági eljárás van ellenük

folyamatban. Ez mindig azért jelent nagy nehézséget számunkra, mert a 27. § (2) bekezdése úgy kezdődik: hogyha azt törvény elrendeli. Egyetlen egy ilyen törvényi rendelkezést találtunk a polgári perrendtartásban, amikor konkrétan az információszabadságot érintő ügy tárgyalása van folyamatban és meghatározza a Pp. hogyha az adat kiadhatósága a tárgya az eljárásnak, akkor nem lehet addig kiadni az adatokat. Sem a Be. sem egyébként a Ket. nem tartalmaz ilyen rendelkezéseket, úgyhogy más korlátként esetleg csak a betekintési jogot és másolatkészítési jogot tudjuk meghatározni, mint általános korlátot. Én személy szerint nagyon örülnék neki, hogyha valahogy beleférne ebbe a törvénybe, vagy akár az új eljárásjogi törvényekbe. Köszönöm a figyelmüket, a kérdések és válaszok perceiben igyekszem majd az Önök felvetéseire reagálni!

Dr. Balla Lajos: Köszönöm az előadást, és Dr. Gyórfi Attila kollegánk távolléte miatt felkérem Dr. Pribula László bírót az előadásának megtartására.

Dr. Pribula László, a Debreceni Ítéltábla bírójának: Köszönöm! Miután az előadás menetrendjében egy kicsit később következtem volna, lehetséges, hogy logikai ugrásnak fog tűnni, amiről most beszélek. A feladatom elsődlegesen a sajtóhoz szólna és egy látszólagos ellentmondás feloldási lehetőségéről szeretnék beszélni. Ez a látszólagos ellentmondás két alkotmányos elv: a személyes adatok védelme az egyik oldalról, a másik oldalról pedig a sajtószabadság. Tehát mondjuk azt, hogy a közérdekű eseményekről való tájékozódáshoz fűződő jognak a látszólagos összeütközése, és az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlat, vagy bírói megoldási lehetőségek, tekintettel arra is, hogy amíg a többször említett törvény megalkotásra kerül, vagy éppen nem kerül megalkotásra, addig is ezt a problémát meg kell valamilyen módon oldani. A vitaanyagban szerepelt egy olyan kifejezés, hogy meg kell különböztetni egymástól az iratok nyilvánosságát, a tárgyalás nyilvánosságát és a sajtónyilvánosságot egymástól, aminek rendkívül nagy jelentősége van. Hiszen értelemszerűen nem ott merül fel a probléma, amikor a sajtó munkatársai be szeretnének jönni a bíróságra, és egy ügyiratba be szeretnének nézni, és abban kutakodni szeretnének, hiszen többé-kevésbé elfogadott, hogy - az bizonyos kivételes esetektől eltekintve -, a sajtó számára ez a lehetőség nem áll fenn. Ugyanakkor a bírósági tárgyalás, mint minden más nyilvános esemény, önmagában azzal, hogy nyilvánosságot kapott, már megteremt bizonyos személyhez fűződő jogok elvi megsértésének a lehetőségét. Különösen azt, hogy a személyes adatok szükségszerűen a nyilvánossággal más módon is közlésre kerülnek, amiről adott esetben a sajtó pusztán tájékoztat. A kiinduló alap az, hogy a látszólagos ellentmondás az alaptörvényben is jelentkezne, hiszen ott a szabadság és felelősség rész 6. cikk (2) bekezdése a személyes adatok védelmét fogalmazza meg, mint alkotmányos jogot, a 9. cikk (2) bekezdése pedig a sajtószabadság és ezen keresztül a nyilvános tájékoztatáshoz fűződő jogot fogalmazza meg. Ez még önmagában nem látszik ellentmondásnak ugyanakkor, hogyha úgynevezett média alkotmány 2010. évi CLXXXV. törvény, amely kifejezetten alkotmányos érdekeknek jelenti ki mindenkinek a tájékozódáshoz fűződő jogát. Az úgynevezett harmadik sajtótörvény a 2010. évi CIV. törvény pedig a sajtó kötelezettségévé is teszi, a közvélemény számára érdeklődésre okot adó eseményekről a hiteles, gyors és pontos tájékoztatást. Itt már talán érezhető, hogy a kettő egymással szembekerülhet.

Itt is itt vannak a sajtó munkatársai. Tegyük fel, hogy ez egy nyilvános rendezvény. Mi történe abban az esetben, - egy fiktív helyzetet elképzelve, hogyha a jelenlegi előadó – és akkor én most saját magamról mondhatnék rosszat – felkészületlenül, részegen, csúnya szavakat beszélve jelent volna meg, és úgy tartott volna előadást, a sajtó pedig szükségesnek tartotta volna azt leírni, hogy dr. Pribula László egy tekintélyes rendezvényt elrontva, részegen, felkészületlenül, csúnyákat beszélve jelent meg. Az előadó ezt követően a sajtószervvel szembe fordulna, és nem azt kifogásolná, ami a mondatnak a második része,

hanem hogy a nevét miért hozta a sajtó nyilvánosságra, miért nem azt mondta, hogy X előadó volt az. Az egyik állítás arra hivatkozna, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog olyan abszolút jogosultság, amely a beleegyezést természetesen megkívánja a sajtótól és bárki mástól, aki ezt a személyes adatot közölni szeretné. A sajtó ezzel szemben arra hivatkozhatna, hogy egy nyilvános eseményről tudósított, és egyébként nem tud másként tudósítani csak úgy, hogy a nevet is leírja. Ez egy olyan problémakör, amelyre a mai napig nem feltétlenül jelenthető ki biztos megoldás, vagy biztos válasz. Ugyanakkor – a bírói gyakorlat részéről – érezhető tendencia, és ez a tendencia megpróbálja ezt a látszólagos ellentétet azon az alapon feloldani, hogy miért is van ez a két jog, jogosultság, mi a célja annak, hogy a jogalkotó ezt védi és valahol a visszaélészerű és valahol a logikus szabályoknak megfelelő megoldások mentén próbálja megtalálni a választ.

Jogtörténetileg nézve nagyon régi – szerintem mindenki által ismert – bírói gyakorlatnak egy készmondata, ami szerintem itt nagyon fontos. Tízen pár éves történet, amikor egy adott napilap beszámolt egy olyan eseményről, amelynek az volt a neve, hogy Nyilvánosság klub. Benne van a nevében, hogy nyilvánosság, így a nyilvánosságnak beszámolt az általa fontosnak tartott eseményekről és ott egy ismert személyről mondott egy tényt – ami nagyjából az volt, hogy egyesek szerint, rendszeresen egyeztet a híradó főszerkesztőjével, annak a tartalmáról. Az állítást, hogy ez megtörtént, ezt senki sem tudta sohasem bizonyítani. A sajtószerv erről beszámolt, és ezt követően egy sajtó helyreigazítási pert indított az érintett személy. Az érdekes nem is az első-, illetőleg a másodfok, mert ők elutasították a keresetet, az egyik szerint a híresztelés híresztelése az nem híresztelés, hiszen a sajtó semmi mást nem tett csak annyit, hogy elmondta, mit mondtak egy nyilvános rendezvényen. Azért ő már nem felelhet, hogy aki ott ezt elmondta, az mire hivatkozott. A másodfokú ítélet nagyjából ugyanezt az álláspontot azzal indokolta, hogy kötelezettsége is volt beszámolni ezekről a közérdekű eseményekről. Ugyanakkor az akkori Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárásban ezt megváltoztatta, és helyreigazításra kötelezte a sajtószervet. Az ítélet indoklása azt is tartalmazta, hogy van egy speciális eszköz, ez pedig a sajtó helyreigazítás, amely lehetőséget ad a sajtószervvel szemben fellépni, ha olyan valami került a sajtóközleménybe, amelynek a megalapozottságát azonnal bizonyítani nem tudta. De ez csak azért van, mert ez egy speciális eljárás, és nem is igazi per – bár annak tűnik – valójában kötelező megelőző eljárást előzi meg, ahol a sajtó rögtön tudni fogja, hogy ő ezeket az állításokat tudja-e valamivel igazolni, vagy nem. Mióta ez az eset megszületett, azóta az a meglátásom, - bár nem biztos, hogy ez teljesen helyes – hogy a bírói gyakorlatban inkább több esetet találhatunk a sajtótájékoztatáshoz fűződő jog mellett, mint a személyes adatok védelménél. Ha ez a kettő látszólag összeütközik egymással, de úgy, hogy ebben a személyes adatok is megfelelő védelemben részesülnek, csak nem a sajtó által, hanem az által, aki azokat elsődlegesen, ténylegesen megsértette.

Volt korábban a polgári kollégium 14-es számú állásfoglalása, amely úgy jelölte ki a sajtó határait, hogy azt mondta: a büntető eljárásban az, ami a vádiratban benne van, illetve ami a tárgyaláson és az elsőfokú ítéletben elhangzik. Ha ezt a sajtó tényszerűen, megfelelő pontossággal leírja, és nem tesz hozzá semmit, akkor nem követ el személyiségi jogsértést. A bírói gyakorlatban sok példát lehet viszont találni arra, hogy amely szerint ezt tárgította. Például a 2004. évi CCLXXIII. törvény azt mondta, hogy ez nem csak a büntető eljárásban, hanem polgári és közigazgatási eljárásban megállapított tényekre is vonatkozik. Mondjuk a 2001. évi CCLXXIII. törvény azt mondta ki, hogy egy közigazgatási szerv egyébként nyilvános eljárásának az iratai, hogyha nyilvánosságra kerülnek, és arról beszámol a sajtószerv, akkor nem sérthet személyiségi jogokat. A Fővárosi Ítéletablának a 2.Pf.20.718/2009/3. számú jogerős ítélete például egy olyan esetről tárgyalt, amely egy büntető eljárásról szólt, amelynek nagyjából az volt a lényege, hogy bizonyos ingatlan szövetkezetek csaptak be egy valójában nem létező ügylet ígéretével számos sértettet. Ott a

vádlott azt vetette fel, hogy ő csak „kis hal” a történetben, mert ő csak a nevét adja, hogy látszólag ő a szövetkezet vezetője, de vannak a nagy halak, akik az egész rendszert irányítják, és megnevezte, hogy XY az, akinek bár a neve nincs az iratok között, de valójában ő a felelős, az adott sajtószerv ezt leírta. A sajtó ezt megírta, a jogerős ítélet pedig azt mondta, hogy ezzel nem sértett személyiségi jogokat, mert egy más módon egyébként már nyilvánosságra került személyes adatot csak közölt.

Talán ígértem valamilyen megoldást is, mert amiket most itt felvetettem – és ezek tényleg csak a probléma felvetések voltak – azok úgy tűntek, hogyha abban az esetben, ha valakinek a beleegyezése nélkül a személyes adatai egy olyan körhöz kerültek volna, amit ő nem szeretett volna, akkor talán nem tud fellépni a sajtószervvel szemben, mert esetleg az a bírói gyakorlatnak a kialakuló tendenciája. Erre a válasz nem, de az alapelveket kell egy kicsit más szempontból megnézni. Ugyanis a személyes adatok védelmével kapcsolatban van egy olyan alapelv, amely abszolútnak tűnik, hogy a rendelkezési elv: mindenki a saját személyes adatával önmaga rendelkezhet. Van egy másik fontos alapelv, ami a célhoz kötöttség, amely ezzel azt is kimondja, hogyha már valaki egyszer az adatokkal rendelkezik, akkor van egy megfelelő törvényben a meghatározott célja, és csak ennek a törvényben meghatározott célnak használhatja fel. Talán a megoldás az itt a másodikban történhet meg: a célnak megfelelően használják-e fel vagy sem. Ha a célnak megfelelően használtól eltérés történik, igazából az a sérelem, ugyanis ha a célnak megfelelően használják fel az egyébként nyilvánosságra került adatokat, akkor legalább is gyanítható, hogy az a per, amit a sajtóval szemben indítottak, nem is igazi per, mert nincs is igazi sérelem. Tehát ha részeg lennék, akkor én nem azt sérelmezném, hogy azt írták meg rólam, hogy részeg vagyok, hanem a nevemet, akkor nekem nem ez az igazi sérelmem valójában. Ha céltól eltérően használják, tehát most megírják, de nem úgy van, akkor megvan más személyiség jog, mint a becsület, a jó hírnév, emberi méltóság, stb. Az utóbbi időszakban találtam több olyan esetet is, amely ezt a célhoz kötöttséget próbálta értelmezni. Ezek azért érdekes esetek, mert párhuzamos esetekről van szó, ahol ugyanaz a fél fellépett a sajtóval szemben és fellépett valaki mással szemben is. De amíg a sajtóval szemben eredménytelen volt a fellépése, a másikkal szemben eredményes. Az egyik esetben annyi történik, hogy egy adott város vezetője az ügyészség előtt megjelenik, és közli, hogy valakit feljelentett és, hogy mi volt annak a lényege. A sajtó is megjelenik és leírja, hogy kit, mivel vádolva jelentettek fel és mi van a feljelentésben. Ezt követően két külön eljárás a sajtóval szemben eredménytelen, ő a törvényi kötelezettségét teljesítve leírta azt, hogy egy feljelentés miről szól, kit, mivel vádolva indítottak vele szemben eljárást. Magával a közléstevővel szemben, tehát aki magát a feljelentést tette, viszont eredményes, mondván: neki meg nincs ilyen kötelezettsége, tehát neki olyan kötelezettsége, hogy egyébként valakinek a beleegyezése nélkül a személyes adatait, és ráadásul ilyen körben felhasználja így nincs.

A gyakorlat szerint a közéleti szereplők vonatkozásában a személyiségi jogok korlátozhatóak, természetesen az emberi méltóság sérelme nélkül, hogyha a közügyek szabad megvitatása ezt indokoltá teszi. Ez a korábbi bírói gyakorlatban kifejezetten a képmásra, hangfelvételre vonatkozott, illetve a becsületre, de a személyes adatokra nem. Az új Ptk. szerint viszont ez globális, a közéleti szereplőkkel kapcsolatban fel sem merülhet, hogyha egyébként róluk a közélet szereplésükkel összefüggésben megírják azt, hogy velük szemben milyen eljárások indultak, azok éppen hogyan állnak. Köszönöm.

Dr. Balla Lajos: Valamennyiünk nevében megköszönhetem a bíró úr lendületes és gondolatébresztő előadását. Olyan problémát hozott erre a mai konferenciára, ami újdonság és más megközelítésbe helyezte a konferenciánk alapképletét. Felkérem Dr. Bencze Máttyás kollegánkat a Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar dékánhelyettesét az előadásának megtartására.

Dr. Bencze Mátyás, a Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar gazdasági és külügyi dékánhelyettese: Köszönöm a felkérést és számomra megtisztelő, hogy itt lehetek és kicsit úgy is érzem, mint aki félig-meddig hazajött, hiszen 10 évig a bíróságon a dolgoztam, mielőtt az egyetemre váltottam. Annyiban kapcsolódnék az előttem elhangzó egyik előadáshoz, Dr. Pribula László docens úréhoz, hogy egy részkérdést fogok kiemelni a koncepcióból, amely a tárgyalási nyilvánossággal kapcsolatos problémákat érinti. Egy vezérfonalra szeretném felfűzni az egész előadásomat.

Egy idézettel kezdenék: Jürgen Habermas a világhírű német társadalomtudós, filozófus a társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozásáról írt könyvéből: „Magának a független igazságszolgáltatásnak is szüksége van a közvélemény ellenőrzésére, sőt úgy látszik, hogy a függetlenségét a végrehajtó hatalommal és a magánszemélyekkel szemben egyaránt a bírálatra kész közönség közegében lehet biztosítani”. Mi ennek az idézetnek a legfontosabb mondanivalója? Mire utal? Arra, hogy a nyilvánosságnak a bíróságok működését illetően nem csak egyetlen célja van. Általában azt szokták kiemelni és eddig itt az előadások során inkább erre terelődött a hangsúly, hogy a közbizalom megőrzése és építése, az ellenőrizhetőség, és ezáltal a bíróság, mint önálló hatalmi ág függetlensége megőrzésének garanciája a nyilvánosság. Azonban az idézetből kitűnik az, hogy a nyilvánosság nem csupán a nagyközönség, az egész politikai közösségnek az érdekét szolgálja, hanem van egy sajátos funkciója: a bírókat védi. Tehát maguknak a bíróknak a személyes függetlenségét is a nyilvánosság garantálja, hiszen a nyilvánosság közegében, amikor a bíró ítélezik, dönt, akkor tudja azt, hogy a döntései következményeivel számolni kell, azt az emberek megvitathatják, véleményt mondhatnak róla, az alapján ítélik meg a munkáját. Ez nem csak teher a bíró részéről, hanem ez a függetlenség garanciája, hiszen így bármilyen külső illegitim befolyásolási kísérlet esetén mondhatja azt a befolyásolásra törekvőnek, hogy persze, érzem a nyomást, de nekem a nyilvánosság előtt kell döntést hoznom, ott kell megindokolnom. Ha nem a jogszabályoknak vagy nem a nyilvánvaló tényeknek megfelelően döntök, az azonnal látszani fog. Azonnal látják és bírálhatják, és lejáratom magamat, elvesztem a szakmai hitelességemet vagy még súlyosabb következménye lehet. Tehát ez az, ami a bírósági munkát alapvetően megkülönbözteti általában az egyéb közigazgatási szervek munkájától. Ha négy fal között történik a döntés, ott értelemszerűen az ilyen illegitim nyomásgyakorlásnak, vesztegetésnek, korrupciónak sokkal nagyobb lehet az esélye, mert az egész eljárás nem nyilvános. Tehát nagyon fontos ez a fajta bírói attitűd, ezért fontos mindenkiben tudatosítani, hogy a nyilvánosság a bírókért is van és nem csak azért, hogy a munkájukban kellemetlenséget okozzon, megnehezítse, kezelnie kelljen a sajtót, a nyilvánosság egyéb tereit, és így tovább.

Érdekes azonban, hogy a saját kutatásaim alapján, ami egy empirikus felmérésen alapul, úgy látszik, mintha a bírói karban ez a fajta attitűd a praktikus szempontokkal szemben kicsit háttérbe szorulna. 2010-ben végeztünk egy online felmérést a bírók körében, 1000 büntető bírónak küldtünk ki egy online kérdőívet. Lehet, hogy az itt ülők közül is volt, aki megkapta és látta. Mindösszesen nyolcvan válaszoltak, a kérdésre, arra kérdésre pedig, ami a nyilvánosság szerepére irányult, harmincan, ami alacsony számnak tűnik. De ha azt vesszük, hogy egy politikai közvélemény kutatásnál 8 milliós választópolgári sokaságból olyan 1-2 ezres mintákon végeznek felmérést, talán ez is reprezentatív lehet. Azt a kérdést tettük fel, hogy mi a véleménye a nyilvánosságról. Kell-e valamilyen módon korlátozni a tárgyalási nyilvánosságot? A válaszadóknak a 7 %-a mondta azt, hogy nem kell korlátozni, jó így, ahogy van. 31 %-a mondta azt, hogy a tárgyalótermi nyilvánossággal önmagában nincsen baj, de a sajtónyilvánosságot valamilyen módon korlátozni kellene, és 62 %-uk mondta azt, hogy mind a tárgyalási nyilvánosságot, mind pedig a sajtónyilvánosságot korlátozni kellene. Mi azt a magyarázatot adtuk, hogy a bírók ezt a kérdést a saját munkavégzési feltételeik szemszögéből

ítélték meg. Természetesnek vették, hogy ők független módon ítélik akkor is, ha látják, akkor is, ha nem látják őket. Ehhez képest praktikus szempontból, mint a tanúvallomások kicsempészése, a tárgyalás zavarása és így tovább, a tárgyalás nyilvánossága inkább problémát okoz.

Azt viszont aggályosnak láttuk, hogy a nyilvánosságnak a bírókat védő szerepe kicsit háttérbe szorul a bírák attitűdjében. Azon gondoltunk, hogy mi lehet az oka annak, hogy a nyilvánosságnak ilyen lett megítélése, legalábbis a felmérésre válaszadók között. Azt találtuk, hogy amikor a bíróságok nyilvánosságának eszméje teret nyert és ez bírászkodás egyik alapvető vezérlő elve lett, akkor a nyugat-európai alkotmányozók és politikaformálók úgy gondolták, hogy a nyilvánosság a művelt felvilágosult polgárok egy „okoskodó” közönsége, ahol majd ésszerű vitában mondanak a bíróságok döntése felett ítéletet. Tehát ez a fajta eszmény lebegett a felvilágosodás korában a politikusok szeme előtt, és ebben a közegben a nyilvánosság természetes garanciának tűnt a feudális viszonyokkal szemben. Azóta viszont számos fejlemény következett be, amit akkor még nem láttak előre, ezeket a szegedi előadáson Hack Péter kihangsúlyozta: a tárgyalásoknak a média általi inváziója, a média erőteljes jelenléte és a médiának az a vonala, ami a bulvártémákat helyezte előtérbe. ez nem az a fajta nyilvánosság, amire ezelőtt 200-250 évvel ezelőtt gondoltak. Ez egy másfajta nyilvánosság.

A másik ilyen fejlemény a bírósági eljárásoknak a politizálódása. Az sem volt jellemző még a 19. században, hogy politikai kérdések kerülnek a bíróságra vagy bírósági döntésből lesz politikai ügy. Nagy horderejű büntető ügyekről lehet szó, vagy ne említsem a devizahitelek perét. Az is lehetséges, hogy politikusok egymás feljelengetésével kampánycélra vagy egyéb célra használják fel az igazságszolgáltatás gépezetét. Ez sem volt akkoriban jellemző.

A harmadik változás a technika fejlődése: ma már egy tárgyalás a közvetítés révén sokkal nagyobb nyilvánossághoz tud eljutni, mint a 19. században, és amíg korábban egy-két újság írt erről, amit általában a műveltebb rétegek olvastak, most Facebookon is mindenhol bármi terjedhet. Az e változások által generált problémákra kellene választ keresni szerintem akkor, amikor a bírósági nyilvánosságot törvényben szabályozzuk.

Még három két probléma merülhet fel, amiről csak vázlatosan beszélek.

1) A magánszféra sérthetlenségéhez való jog biztosítása és a tárgyalás nyilvánossága, a nyilvánosság visszaélészerű felhasználása, karaktergyilkosság vagy esetleg egyéb magánviszonyoknak, magánügyeknek ilyen módon történő rendezése. Az anyagban benne volt az, hogy pótmagánvadászt azért is nyújthat be valaki, hogy megtudja az általa vádolni kívánt személynek a címét a bírósági eljárásban. 2) A média jelenlétének és a nyilvánosság kiszélesedésének van egy harmadik vonzata, amiről még nem volt szó, de külföldön ennek nagyon komoly irodalma van, főleg az angolszász országokban. A médiajelenlét kiválthat egy „sztáreffektust” a bíróságból is: ott vannak a kamerák, a mikrofonok, szerepelni fog a tévében stb. Detektálták azt a veszélyt, hogy más lesz a bíróság stílusa, sőt esetleg a döntését is befolyásolhatja az, ha sokan látják, mert esetleg népszerű döntést akar hozni. Ez a nyilvánosság közvetett hatása: nem biztos, hogy a népszerű döntés egyúttal a jogilag leginkább védhető és joggyakorlatnak megfelelő döntés. Tudjuk azt, hogy a bírói hivatás nem csak békeidőre szól, amikor egyszerű, könnyű ügyeket tárgyal a bíró, hanem akkor is, amikor nehéz, kényes ügyeket, amikor esetleg a társadalmi közhangulattal szemben kell dönteni.

Ezek azok a problémák, amelyekre választ kell keresni, és ebből következnek a szempontjaim, amelyekre a javaslataimat építem. Konkrét megoldást nem tudok garantálni, csak néhány szempontot felvetni. Egyik az, hogy egyetértek abban dr. Harangozó Attilával, hogy külön törvény kell. Teljesen speciális az igazságszolgáltatás helyzete. Főhatalmi tevékenységet lát el, nyilvános, más a funkciója, mint a közigazgatási szerveknek. Megszoktuk azt, hogy nagy átfogó törvényekben gondolkozunk, amelyek speciális logika alapján épülnek fel, de az élet sokszor kikényszeríti a külön szabályozást.. Maga az anyag egy

nagyon jó problématerkép. Ez szintén az előnye. A súlypontokat szerintem jól helyezi el, csak kevés benne a konkrétum. Az egész koncepció egy kérdésfelvetés. Nem találtam meg benne például azt, hogy a bírói vélemények miként tükröződnek benne. Megkérdezték-e már erről bírót? Volt-e ötletük, javaslatuk? Vagy ez csak most következik? A másik az, hogy a külföldi megoldásokat sem láttam. Ezekkel a problémákkal nem csak mi küzdünk, hanem a legtöbb demokrácia is, és nem tudom, hogy máshol, hozzánk hasonló jogrendszerekben hogyan oldották meg. Ezeket szerintem legalább az ismeret szintjén bele kellene venni, hogy tudjuk azt, mik közül választhatunk. Nem biztos, hogy nekünk kell a bölcsék követ megtalálnunk, hanem ha van már valahol olyan megoldás, amelyik fején találta a szöveget, akkor ezeket is át lehetne venni.

Egyébként a törvény alapkoncepciójával annyiban nem értek egyet, hogy élesen megkülönbözteti a tárgyalási nyilvánosságot és a sajtónyilvánosságot. Ez egyrészt technikailag is nehéz, mert beül mondjuk egy blogger tárgyalásra. Nem szól semmit, nem is jegyzetel. Megjegyzi, és aztán a blogjában megírja, amit 28000-en olvasnak egy nap. Ő akkor most mi? Sajtószerv? Nem sajtószerv? A határ az internethasználat következtében elmosódik. Másrészt pedig: elvi szinten a sajtónak az a feladata, hogy képviselje azokat, akik nincsenek a tárgyalóteremben, viszont érdekelné az ügy.. Elvi alapon én nem tudnék különbséget tenni sajtónyilvánosság és tárgyalási nyilvánosság között. A problémát kezelni kell, de véleményem szerint ennek más módja van.

Én dr. Pribula László tanár úrral vitatkoznék: a nyilvánosság meg a magánszférához való jog között nem látszólagos ellentmondás van, hanem valódi ellentmondás. Olyan ellentmondás, amelyet a jogalkotás általánosságának szintjén szerintem nem lehet tökéletesen kezelni. Nem lehet olyan megoldást adni, ami minden félt kielégít és garantálja, hogy soha nem fog igazságtalan döntés, igazságtalan megoldás, méltánytalan ítélet születni. Ennek a játszmának lesznek vesztesei, de akkor úgy kell hozzáállni a törvény elkészítéséhez, hogy ezeket a kockázatokat és veszteségeket minimalizálni kellene, és nem arra törekedni, hogy valami abszolút értelemben tökéletes megoldást alkossunk, mert ilyen nem lesz. Mérlegre kell tenni az ellentétes érdekeket és dönteni kell, ami egy politikai kérdés egyébként. Itt a szakmai és a politikai szféra összemosódik. Esetleg megoldás lehet, hogy ha a jogszabályok általánossági szintjén nem lehet ezt a vitát feloldani, mivel nem lehet azt eldönteni, hogy melyik a fontosabb: a magánszférához való jog vagy a nyilvánosság, az esetről esetre felmerülő problémák eldöntését rá kell bízni a bírói diszkrécióra.

Ahhoz, hogy valaki bíró legyen Magyarországon minimum kilenc, de inkább tíz vagy több évet képzéssel kell tölteni attól kezdve, hogy a jogi karra beiratkozik. Ha megkapja ezt a nagyon kemény, intenzív képzést, akkor merjük rábízni azt, hogy képes lesz mérlegelni, eldönteni azt is, ha felmerül, hogy a tárgyalási nyilvánosság a fontosabb, vagy a magánszférához való. Nyilván a megfellebbezhető, indokolt döntés, ami az önkényt minimalizálja, de azért vannak bírók, hogy döntsenek és nem azért, hogy egyszerű ügyeket, közös megegyezéses bontópereket bíráljanak el, amelyekben érdemi döntési elem viszonylag kevés van. Pont azért fizetjük a bírót, és tartjuk fent az egész rendszert, hogy nehéz esetekben döntsenek.

Egy másik szempont: a tárgyalások nyilvánosságára vonatkozó szabályozást nem lehet függetlenül szemlélni az igazságszolgáltatásra vonatkozó egyéb szabályok rendszerétől. Nem lehet jó törvényt alkotni nyilvánosságról, ha nem nézzük emellett, például, az eljárási törvényeket. Itt van Amerika példája: ott olyan az eljárási rendszer, hogy az ügyek 90-95 %-a a tárgyalás előtt megoldódik vádalkuval, megegyezéssel, mediációval. Amennyiben pedig kevés ügy kerül a tárgyalásra (a legvitatottabb, legbonyolultabb ügyek), akkor értelemszerűen a társadalom tagjainak kisebb rétege szenved el a nyilvánossággal járó veszélyeket. A bírónak is több tere marad elmélyedni, gyakorolni diszkrécionális jogkörét hasonló

kérdésekben. Szerintem nem lehet sikeres szabályozást alkotni csak a nyilvánosságról. Azt együtt kell kezelni legalább az eljárási jogszabályokkal.

De vannak más, jogon kívüli szempontok is, mint pl. az intézményi dizájn kérdése. Az ítéletábrán ez már viszonylag rendeződött, de a tárgyalótermet ki lehet úgy alakítani, hogy le legyen árnyékolva, ne lehessen mobiltelefont használni. Az sem jogi kérdés, hogy hova ülhet a közönség. Nemrég voltam Skóciában, ott a tárgyalóterem eleve úgy van kialakítva, hogy le van egy rész kerítve, ahogy az amerikai filmekben látjuk. Ott ül a közönség és tőlük jó pár méterrel távolabb zajlik maga az eljárás, a közönség – és a sajtó – pedig ki-be járhat, nem zavarja a tárgyalást.

Dr. Balla Lajos: Köszönjük. Az előadásban elhangzott 2 olyan mondat, amit a vitával kapcsolatban szeretnék rögzíteni a hallgatóságnak. Azt mondja az előadó, hogy a nyilvánosság, a függetlenség megőrzésének garanciája, illetőleg, hogy a nyilvánosságnak nagyon komoly, a bírókat védő szerepe és védő funkciója van. Úgy gondolom, hogy az egész nap, akkor, amikor tájékoztatásról, adatkezelésről beszélünk, részben ezeknek a problémáknak a megoldása, ami arról szól, hogy ezek a problémák is ajánlanak valamiféle alternatívákat is. Máris mondom, hogy a zárszó tájkán szeretnék hallani a jelenlévő hallgatóságot is, azzal kapcsolatosan, hogy az említett kérdésekről mi a véleményük. Ezt követően felkérem Dr. Szabó Endre Győző elnökhelyettes urat az előadás megtartására.

Dr. Szabó Endre Győző, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnökhelyettese: Jó napot kívánok Hölgyeim és Uraim! Én is köszöntöm a konferencia résztvevőit. A Nemzeti Adatvédelmi Hatóság Elnökhelyetteseként örömmel tapasztaltam, hogy ilyen sok szó esett ma adatvédelemről. Röviden én is csatlakoznék ehhez és reflektálnék is néhány dologra. A feladatom az volt a meghívás kapcsán, hogy arról a tavaly ősssel tartott konferenciának az egyik workshopjáról számoljak be, ahol nemzetközi résztvevők közreműködésével előre meghatározott kérdéseket vitattunk meg.

Előzetesen azonban egy kicsit eltérve az eredeti programtól mégis hadd szóljak néhány szót az előző előadásokhoz kapcsolódóan. Dr. Harangozó Attila előadása is felvetette, aztán az előttem szóló előadásban is előkerült a kérdés, hogy hol van az adatvédelem határa, hol van annak a jogi védelemnek a határa, amit mindenki elvár a jogalkotótól, aztán a jogalkalmazótól. A jogi, illetve a teljes egzaktitásnak a hiánya végig kíséri a jogászok munkáját. Persze próbálkozhatunk alapvető szabályozással, próbálkozhatunk tételes szabályozással, de az élet hozni fog újra meg újra olyan helyzeteket, amik szürke mezőbe esnek, és alaposan végig kell gondolni, és ami fejtörés elé állítja a jogászokat, hogy vajon milyen megoldást kell adni arra a konkrét esetre. Elhangzott egy szám: 240 millió. Persze mindenkinek eszébe jut egy konkrét személy manapság, de lehet, hogyha elhangzik egy másik szám, a 804 millió, az már nem mindenkinek lesz ismerős – egy 16-17 évvel ezelőtti esetről van szó. Van egy konkrét példa, ami a nemzetközi adatvédelmi jogban nagy port kavart: egy lányról szól, aki egy drogériában különböző termékeket vásárolt, majd néhány hét múlva a postás vitt neki egy direkt marketing küldeményt. A küldeményt pedig kifejezetten várandós anyáknak címezték, de a lány pechjére nem ő bontotta fel azt, hanem az édesapa, és ilyen módon bukott le otthon, hogy titkolja a terhességét. Nem lehet tehát előre meghatározni egy társadalom szövetében, hogy hol fog az információ összeállni. Nyilvánvaló, hogy jogellenes esetről van szó, hiszen a drogéria, hogyha ezeket az adatokat összekapcsolta és egyértelműen meg tudta állapítani, hogy csak olyan személy vásárolt egy időben ilyen termékeket, aki egyébként gyermeket vár, nem élhetett volna ilyen módon vissza és nem avatkozhatott volna be az érintett magánszférájába ilyen mértékben, ráadásul kellemetlenséget okozva. Ez csak egy példa arra, hogy mennyire színes helyzeteket, eseteket hoz az élet.

Szó esett a személyiségi jogok védelméről. Hadd meséljem el azt az ügyet, amely egyébként jogerős ítélettel is megerősített határozatunkhoz kötődik, de még annyira friss, hogy le sincs írva. Egy közszereplőről szól és megpróbálom úgy elmesélni, hogy ne lehessen beazonosítani, mert az ügynek pont az a lényege, hogy ne lehessen beazonosítani a szereplőt. Tehát arról volt szó, hogy van egy közszereplő, akinek van egy rokona és a rokon igazságügyi adatát, hozta a sajtó nyilvánosságra, ráadásul teljes névvel. Az ügyben a trükk az volt, hogy ezeket az adatokat a közszereplő sajtóban közétett közleménye alapján bárki össze tudta kapcsolni, de a sajtó elvégezve a közvélemény helyett ezt a munkát, összerakta és teljes névvel közölte ezeket az igazságügyi adatokat. A közszereplő rokona ügyvédhez fordult és megpróbálta mindenhonnan eltávolíttatni az internetről, félig-meddig sikerrel járt. Azokkal szemben, ahol nem járt sikerrel, panaszt fogalmazott meg az adatvédelmi hatósághoz. Mi az ügyeket hatósági eljárás keretében vizsgáltuk: gyakorlatilag minden esetben együtt nem működés után az adatok eltávolításának megtagadása után bírságokat szabtuk ki. Volt egy szereplő, egy médium, amely szintén elment a bírósághoz és kifogásolta a határozatunk tartalmát, meg persze a kiszabott bírságot is, és kifejezetten arra hivatkozott szóban a tárgyaláson, hogy az Adatvédelmi Hatóságnak nem az a rendeltetése, hogy a sajtószervek közléseit felülvizsgálja. A bíróság egyébként nagyon szép indokolással - még nincs leírva -, kifejezetten polgári jogias érveléssel élt, teljes összhangban a strasbourgi emberi jogi bírászkodásban lefektetett alapelvekkel. Arra hivatkozott, hogy a személyiségi jogokat tágan kell értelmezni, és akkor amikor egy ilyen konfliktus fennáll, akkor a sajtó nyilvánosságnak az ő értelmezése szerint egy lépéssel hátrébb kell lépnie. Ezzel csak azt szerettem volt illusztrálni, hogy az alapvédelmi jognak mindig is volt egy hézagkitöltő szerepe, egy ilyen indíttatása, és szándékunk ez is, tehát gyakorlatilag az Adatvédelmi Hatóság rendelkezésére álló eszközökkel is tudunk olyan eseteket vizsgálni és adott esetben szankcionálni is, ahol kifejezetten a személyiség jogok állnak az ügy középpontjában.

De visszatérve a programhoz: egy workshop moderálása volt a feladatom tavaly ősszel és ebben a közegben vitattuk meg azokat a kérdéseket, amelyekről röviden mindegyikre kitérve be fogok számolni. A csapat 3 részre volt osztva. Nekem egy olyan nemzetközi csapat jutott, amiben Dánia, Észtország, Franciaország, Lettország, Törökország, Koszovó, Litvánia, Ausztria, Lengyelország, Csehország, Horvátország, Ukrajna és Németország szereplői voltak jelen, zömében bírók, de volt közöttük ügyész is és sajtószóvivő is. A workshopot azzal kezdtük, hogy kivetítettem néhány képet az ároktői tárgyalásról. Ez jó vitaindítónak bizonyult, mert jól illusztrálta azt, hogy milyen ütköző érdekek vannak egy tárgyalás kapcsán. Az egyik ügyésznek, már rögtön a kép láttán elkezdett gyöngyözni a homloka, mert náluk teljességgel lehetetlen lenne, hogy kamerát vagy fényképezőgépet vigyenek be a tárgyalóterembe. A teljes nyilvánosság alapelveként kezelt Magyarországon, de azt is kell tisztázni, hogy vajon kinek az érdekét szolgálja. Szoktuk mondani, hogy az információs önrendelkezési jogot úgy tűnik, a tárgyalóteremben elhomályosítja a kameráknak a reflektora. Nyilvánvaló, hogy a tárgyalóteremben elhangzó tények, adatok, nyilatkozatok nem hálózatosítók, de akkor, hogyha valaki tárgyaláson kívül szeretne ezekhez az adatokhoz hozzáférni, akkor a jognak valamilyen érdek alapján kell ezeket a szabályokat megalkotnia. Azt is figyelembe kell venni, hogy akkor, amikor ezek az adatok adott esetben a tárgyalás nyilvánossága folytán, vagy éppen iratbetekintés vagy bármilyen más módon nyilvánosságra kerülnek, akkor sokszor maga az adat alanya kerül ki teljesen ebből a folyamatból, és nincs beleszólása. Erről is szólt ez a megbeszélés sorozat, amelynek most már rátérek a konkrét pontjaira, amelyek a nemzetközi környezetben lefolytatott vita során megszülettek.

A tárgyalás előtt megismerhető információkat, a tárgyalási jegyzékeket vitattuk meg első körben. Vannak országok, például Dánia és Franciaország, ahol a tárgyalási jegyzékek nem csak a bíróság épületén belül nyilvánosak, hanem azon kívül is. De például Dániában bűncselekménynek minősül, ha valakit tárgyalásra menet vagy a bíróság épületéből kifelé

jövet fényképezik le. Tehát ott a nyilvánosság mellé védelem is társul. Nem meglepő, hogyha azt mondom az Adatvédelmi Hatóság képviselőjében, hogy különösebben nem szeretjük a tárgyalási jegyzékeknek a nyilvánosságát még a bíróságok épületében sem.

A tárgyalás nyilvánosságáról és a sajtó részvételéről is szó esett. Ebben a tekintetben a magyar a gyakorlat rendkívül megengedőnek tűnik. Litvániától Törökorszáig arról számoltak be a kollégák, hogy lehet, hogy van a bírónak döntési jogosultsága abban, hogy beengedi-e a sajtót vagy sem, de általában nagyon megszorító a nemzetközi gyakorlat ezen a téren. Vannak olyan országok, ahol a tárgyalás előtt be lehet menni a tárgyalóterembe. Ott lehet fényképeket készíteni és aztán, ahogy a tárgyalás elkezdődik, onnantól kezdve a sajtónak a kamerákat ki kell kapcsolnia. Ilyen gyakorlatról számolt be a német és az észt kolléga. A mi megengedő gyakorlatunk inkább az ukrán és a koszovói modellhez áll közel, mindenki ítélje meg maga, hogy mennyire tekintjük előremutatónak. Mindenesetre ez egy vitás pont, nem is szeretném véka alá rejteni, hogy mi is úgy látjuk, itt azért van mit megbeszélni.

A másik konfliktusos kérdés a közszereplők a szereplése a bíróság előtt. Vajon közszereplésnek minősül-e? Itt is felmerült az a kérdés, hogy egy közszereplőnek a nyilatkozata az a magatartása, ahogy ő a bíróság előtt zavarában bármilyen körülmények között nyilatkozik, ahhoz vajon a közvéleménynek fűződik-e méltányolható érdeke, hogy végignézze, híradóban bemutassák stb. Ezt a kérdést mindenképpen alaposan és tisztességgel meg kell válaszolni! Aztán a határozatok anonimizálásáról is ejtettünk szót. Itt különösebben nem volt meglepő az eredmény: gyakorlatilag mindenütt anonimizálják. Valahol csak a természetes személyek nevét, valahol egyébként a jogi személyekét is, de gyakorlatilag itt a magyar megoldások nem tűnnek meglepőnek, teljesen a trendbe illeszkedik. Egyes országokban előfordul, hogy a Legfelsőbb Bíróság nem anonimizál, de ezek inkább csak kuriózumnak tekinthetők, sem mint trendnek.

Aztán olyan információknak a tárgyaláson való elhangzásáról is szó esett, amik adott esetben hátrányosan vagy legalábbis kényelmetlenül érinthetik az érintettet. A kiindulópont egy konkrét magyar eset volt egy vidéki bíróságon: nem jelent meg a terhelt a büntető tárgyaláson, és a bíró kézhez vette azt az iratot, amivel a kimentését kérte. A bíró fontosnak tartotta, hogy részletesen felolvassa azokat a nőgyógyászati problémákról szóló orvosi jelentéseket, amelyre hivatkozva az érintett a kimentését kérte. Megvitattuk ezt a kollégákkal és arra jutottunk, hogy gyakorlatilag mindannyian érezték ennek a súlyát. Volt, aki azt mondta, hogy ezt ő nyilvánvalóan nem olvasná fel, volt, aki azt mondta, hogy ebben az esetben náluk lehetőség lett volna erre az időszakra zárt tárgyalás elrendelésére. Ami a mi szempontunkból fontos és itt elmondandó, hogy akármilyen kontextusban kerül elő személyes adat, az érintett lehető legnagyobb kíméletével kell eljárni. Minél érzékenyebb az adat, annál jobban érezzük ennek a súlyát. Ami pedig a jogorvoslatra vonatkozik: mindenképpen az az érdek és itt nyilvánvaló, hogy a jelenlévő a bírókollégák is egyetértenek velem, hogyha a személyes adatok védelme kapcsán visszaélésre derül fény. Ha ez egy tárgyalóteremben történik meg, akkor nem helyes válasz az a jog részéről, hogy ezt szankció nélkül hagyja. Beszéltünk még a zárt tárgyalások szabályainak megszegéséről, hiszen ez is érintheti a sajtónyilvánosságot, itt gyakorlatilag sok meglepő nem hangzott el. Az volt az általános vélemény, hogy van, ahol abszolút okként tekintenek erre, tehát ha jogellenesen korlátozták a nyilvánosságot, akkor mindenképpen a határozat megsemmisítéséhez vezet, van ahol relatív, vagyis csak akkor, ha az érdeemben érintette a felek jogainak gyakorlását. Aztán a bíróságokra való bejutás feltételeiről is beszéltünk: ez is egy kényes pont lehet. Vajon ki kell-e pakolnom a táskámat, ha fémdetektorral vizsgálnak meg? Technikai kérdés ugyan, de Németországban egy ügyész, Horvátországban pedig egy családjogi bíró halála hívta fel a figyelmet arra, hogy a bíróság épületeit jobban kellene védeni. Azóta alkalmaznak fémdetektorokat és egyéb biztonsági intézkedéseket ezen a téren is.

Az akta irataiba való betekintés során egy érdekes dolgot szeretnék csak említeni: amellett, hogy általában hasonló gyakorlatról számoltak be, mint nálunk, a dán gyakorlat szerint, ha valaki hozzá szeretne férni a vádirathoz, akkor azt elkérheti az ügyészségről. És végül még egy dolog: beszélhet-e a bíró a saját ügyeiről? Kommentálhatja-e a saját ítéleteit? A résztvevők egy része arról számolt be, hogy bár a jog nem tiltja, de nem beszélnek róla, mert ezt találják helyesnek. Aztán a másik része azt mondta, hogy helyesnek találják és egyébként a jog is tiltja. Úgyhogy az a konklúzió ennél a pontnál, hogy fontos az, hogy legyenek sajtószóvivők kinevezve a bíróságokon, és egyébként az is eredménye volt ennek a megbeszélésnek, hogy a közös képzések különösen is fontos szerepet játszanak, illetve a sajtószóvivők között a tapasztalatok megosztása is jó gyakorlatnak bizonyult.

Voltak olyan elméleti kérdések, ahol nem jutottunk dűlőre. Ilyen például a közösségi honlapok és a bíróságoknak a viszonya. A jog általában, illetve a jogászai bölcsesség - fogalmazzunk így - tiltakozik az ellen, hogy a bírók fönt legyenek ezeken a közösségi oldalakon. Hallottam egy olyan esetről, hogy a bírót a facebookon kereste meg az egyik fél, és ott kérte a tárgyalás elhalasztását. Nyilvánvaló, hogy ezeket az eseteket szerencsés elkerülni. Az más kérdés, hogyha a bíróságnak van egyébként hivatalos profilja mondjuk a facebookon, akkor elvárás-e a bírókkal szemben, hogy lájkolják a bíróságnak a különböző közleményeit.

A tárgyalás nyilvánossága kapcsán még egy rövid megjegyzés. Én azt gondolom, hogy a technológia változás rendkívül sok ponton rányomja a bélyegét a mindennapi életünkre és türelmetlenebbé is vált a közvélemény. Egy példa erre: 4 évvel ezelőtt a választások kapcsán néhány órával később kerültek csak nyilvánosságra a végeredmények, mint ahogy azt a közvélemény várta. Az akkori Ombudsman vizsgálta, hogy vajon a közérdekű adatokhoz való hozzáférés joga sérült-e azt által, hogy néhány órát csúszott az eredmény közzététele. Én ezt nem szeretném kommentálni, mert nyilvánvaló, hogy más oldalról is meg lehet közelíteni, de ez is illusztrálja azt, hogy akár néhány órát sem vagyunk hajlandóak várni arra az információra, ami egyébként valahol már bizonyosan létezik.

Röviden ennyit szerettem volna elmondani és annyit, hogy vannak nemzetközi példák arra nézve, hogy hogyan lehet jó gyakorlatokat, szabályozásokat kialakítani, és hogyha ezekből merít a jogalkotás és a készülő törvény ezeknek a standardoknak jó példáknak megfelel, akkor a hatóság is mindenképpen a támogatók között fog felsorakozni.

Dr. Balla Lajos: Köszönjük elnökhelyettes úr színes és érdekes előadását a nemzetközi kitekintéssel. Kiderül, hogy ha más is a gyakorlat, a problémák azonosak. Kérdezem a jelenlévőket, hogy kinek van az elhangzottakkal kapcsolatosan észrevétele, megjegyzése akár a saját gyakorlat, a saját tapasztalat felelevenítésével ki óhajt hozzátenni valamit ehhez az előkészítő anyaghoz? Kinek van esetleg akár kérdése, akár megjegyzése az írásbeli előkészítő anyaggal, akár az elhangzott előadásokkal kapcsolatosan? Szeretettel várjuk a kérdéseket, észrevételeket, a kollégáim körbehordják majd a mikrofont, hogy az más számára is jól hallható és érthető legyen.

Jónáné Dr. Pocsai Edit, megyei főügyész: Egy konkrét ügyben érkezett beadványt szeretnék megosztani a tisztelt hallgatósággal, egy tanulságos esetet, emberölési ügyben. A tárgyalás nyilvánossága, a sajtó nyilvánossága és a személyiségi jog védelmének szenzitív kapcsolatára lehetne következtetni akkor, amikor az elhunyt sértett hozzátartozója egy olyan levelet juttatott el hozzánk, ami arról szólt, hogy mélységes a fájdalma abban, hogy a tárgyaláson közölt tudósítás fönt van az interneten, és ő onnan tudta meg közeli hozzátartozója halálának részleteit. Merthogy a tárgyaláson jelenlevő sajtó az ottani vallomásokot egy az egyben közvetítette. Ez a beadvány, azt gondolom, hogy mind az ügyészség, mind a bíróság számára egy figyelmeztető jel kell, hogy legyen, hogy a tárgyalóteremben elhangzó dolgokról vajon milyen mélységét kell a nagyközönségnek

tájékoztatni. Ez volt az a pont, amikor teljesen meg voltam győződve arról, hogy ebben az esetben a kép és hangfelvétel egyidejű engedélyezése nem volt. Talán emberi mivoltunkból adódóan is azt gondolom, hogy teljes mértékben empátiával tartozunk ennek a sértetti hozzátartozónak, mert valóban ez egy rendkívül furcsa helyzetet eredményezett, amint teljes részleteket nyilván kegyeleti jogok enyhe sérelmével ő az internetről tudta meg. Úgyhogy én is csak ezt iránymutatásként mondanám a saját példáimat is, hogy ebben az esetben talán ügyészi indítványhoz kötött az engedély, vagy ha a bíró ilyen tartalmú felhívása az ügyész felé, hogy vajon a tárgyalás mely részéről és milyen módon adjon tájékoztatást a sajtó révén.

Dr. Nyíri Beáta, az Egri Törvényszék elnöke: Az előzőhöz kapcsolódva: tényleg nagyon oda kell figyelni a bírónak, hogy kik és hogyan helyezkednek, és mit próbálnak alkalmazni. Egy polgári szegregációs szerv a következőt szervezte meg: úgy állították be a laptopot és a kamerát, hogy a tárgyalást lehessen közvetíteni. Az egyik faluba kivetítőt állítottak föl, hogy ezt a tárgyalást közvetítsék. Az volt a szerencse, hogy a szemfüles volt a biztonsági őr, és a bíróságnak vastag a fala, a WIFI kapcsolat nem működött. Ez a két dolog akadályozta meg, hogy tárgyalást közvetlenül közvetítsék.

Dr. Schmidt Péter, az Egri Törvényszék büntető ügyszakos bírója: A szabályozási koncepcióhoz térnék rá, amit dr. Harangozó elnök úr vitaindítója kapcsán fogalmaztak meg, hogy végül is milyen jogszabályoknak kell ezt rendeltetően szabályozni. Kreáltam magamnak egy kifejezést, amit információbuboréknak neveztem el, ugyanis azt gondolom, hogy a tárgyalóteremben, a tárgyaláson egyfajta információbuboréknak kell, hogy legyen. Ez alatt azt értem, hogy szükségszerűen az eljárás célja, és lényege, a benne foglalt adatok és információk megismerése valamennyi résztvevő számára. Ebben a körben nem különbözik egymástól sem a nyilvános, sem a zárt tárgyalás. Azok, akik a tárgyaláson jogszerűen részt vehetnek, ezeknek a megismerésére valamilyen módon mindenképpen jogosultnak kell, hogy legyenek, hiszen ez alapján tudnak az ügyben érdemi módon eljárni. Amiért én buboréknak hívom ezt, tulajdonképpen meg is határozza azt, hogy magának az információnak, ennek a körön belül kell maradnia. Én azt gondolom, hogy nincs erre az eljárási törvényre alkalmasabb, mégpedig bizony eljárás specifikusan, tehát polgári és büntetőeljárásban különböző módon, amelyek meghatározzák azt, hogy az eljárásban részt vevők milyen körben, milyen módon jogosultak megismerni az információt és egész egyszerűen blokkolják az eljáráson kívüli felhasználást. A szabályozásnak meg kellene tiltani, hogy bármilyen információ, amely az eljárás keretein belül az információbuborékban szereztek meg az érintettek, legyenek akár a felek, akár a nyilvánosság résztvevői, ezt milyen módon használhatják föl. A nyilvánosság pedig annyiban használja föl, hogy megismerheti és magának tarthatja, de az eljáráson kívüli közzétevése már önmagában védelem alá esik. A másik tény, amit felhoznék a sajtó kérdése. Azt gondolom, hogy a sajtót pedig a saját magára vonatkozó szabályozásban kellene e körben megfogni. Az önkorlátozás, az etikai szabályozás megoldás jelentene, de a gyakorlatban ez nem igazán működik. Lehetne nyilván ezt egy jogszabályban megfogalmazni, és a sajtó pedig ezen rá vonatkozó szabályozás alapján lenne jogosult és köteles kezelni azokat az adatokat, amelyeket megismer. De úgy gondolom, hogy a bírónak a feladata, annyiban kellene, hogy maradjon, hogy eldöntse az eljárásjogi jogszabályok alapján, hogy adott esetben nyilvános vagy zárt tárgyalást rendel el, melyik részéről engedélyezi a kép és hangfelvételt. Amennyiben engedélyezett a sajtó részvétele, mert nyilvános a tárgyalás és emellett engedélyezi a kép és hangfelvételt, azt már a sajtó munkatársai a rájuk vonatkozó szabályok szerint tudják, és az ő kötelességük kellene, hogy legyen az erre vonatkozó szabályok betartása. Köszönöm.

Dr. Kozlovsky Ágnes a Debreceni Járásbíróság polgári ügyszakos bírója: Most, amikor meghallgattam ezeket az előadásokat, bennem az fogalmazódott meg, tekintettel arra is, hogy

tegnap délután volt még devizaperes tárgyalás, amire az alperes már úgy érkezett hozzánk, hogy ismert Fővárosi Bírósági ítéleteket kinyomtatott egy internetes oldalról (sikerdevizaperes.hu), összegekkkel, mindennel. Nem tudom, milyen szinten járultak hozzá az érintettek, hogy ezek felkerüljenek erre az oldalra. Kifejezetten is tudatosítani és jegyzőkönyvben rögzíteni kellene, hogy a nyilvánosság nem jelenti azt a jogosultságot - és nem csak a külső személyek számára, hanem akár az alperes és a felperes számára -, hogy a megkapott ítélettel azt csináljon, amit akar. Hanem felhívni rá a figyelmet, hogy akár a tárgyaláson, akár jegyzőkönyvben, bárhol hangozhat el olyan adat, ami védelemben részesül, és az ő felelőssége, hogy azokkal hogyan bánik. Köszönöm.

Dr. Galambos Gábor: Hogyha a hallgatóság, a jelenlevő bírák, ügyészek részéről nincs több kérdés, akkor engedjék meg, hogy én még kicsit a türelmükkel visszaélve feltegyek néhányat. Azért tenném ezt, mert a hozzászólások, amik elhangzottak, olyan szakmai javaslatokról tettek tanúbizonyságot, amik meggyőződésem, hogy használhatók lesznek, akár gyakorlatban, akár a jogszabály előkészítés során. Például ez a legutóbbi arra vonatkozó szerintem, nagyon-nagyon előremutató figyelemfelhívás, hogy egy fél részére jogszerűen birtokba került adattal, a fél későbbiekben bizony tud jogsértő magatartást tanúsítani. Ez egy nagyon fontos megállapítás. Nem biztos, hogy az eljárásban résztvevőknek magától értetődő.

Három dolog lenne, amire még szeretnék rávilágítani. Az egyik a tárgyalásokon elhangzott adatok vagy az ügyiratokból megismerhető adatok további sorsa. Kérdésként tenném fel és magam sem tudok válaszolni rá, hogy vajon a teljesen egyértelmű eseteket leszámítva, honnét fog az kiderülni, hogy az adott adatok, amelyek nyilvánosságra hozott valaki, az tárgyalásról származott, az ügyiratból származott vagy ahhoz más forrásból jutott hozzá. Ha nem hivatkozik rá egyértelműen, nem biztos, hogy ez kideríthető lesz. A másik a koncepció azon felvetésére és itt is magamat is próbálnám egyértelművé tenni, hogy felelnek a beadványokban meg kellene jelölniük az általuk rendelkezésre bocsátott adatoknak típusát, minőségét. Ezzel kapcsolatban azt a kérdést tenném föl, hogy vajon mi lenne a helyes bírói magatartás abban az esetben, hogy egy fél egy adatot megjelöl, mondjuk üzleti titokként, vagy személyes adatként, noha az egyébként jog szerint, a törvényi előírás szerint nem az. Vagy megfordítva, ha egy tanú vallomást tesz a tárgyaláson, akkor vajon a tanúnak közölnie kellene előre, hogy figyelem most személyes adatokat, különleges adatokat fogok mondani? Miként lehetne ez biztosítható? A harmadik az pedig a már dr. Harangozó elnök úr egyik felvetéséhez, az infótörvény központi szerepéhez kapcsolódik: a jogszabály-tervezet az állam és adatvédelmi szabályoknak megfelel-e. Az infótörvény az alapjogokat biztosító részében egyébként feles többséggel módosítható törvény, részben valóban sarkalatos, de ez a szervezeti részre vonatkozik. Ettől függetlenül, hogyha bármelyik bírónak, ügyésznek bárkinek olyan fajta meglátása van, mert úgy hallottam, hogy konkrét példát mondanak erre, hogy az áldozati jogszabályok áttörnék az infótörvény elvét vagy ezzel ellentéteset állapítanak meg. Biztatni tudok mindenkit arra, hogy akkor ebben az esetben éljen jelzéssel akár a jogalkotó, akár az adatvédelmi hatóság felé. Mert az olyan rendszerszintű problémákra mutat rá, amelyeket valamilyen módon kezelni, orvosolni kell. Nagyon szépen köszönöm, hogy meghallgatták ezeket a kéréseinket, az összes hozzászólást és figyelmet az egész minisztérium nevében.

Dr. Balla Lajos: Amennyiben nincsen több észrevétel, hozzászólás, akkor átadnám a szót Elnök Asszonynak a zárszó és egy prezentáció okán.

Zárszó:

Dr. Hilbert Edit, az OBH Kommunikációs Munkacsoport vezetője, a Budapest Környéki Törvényszék elnöke: Igyekszem nagyon rövid lenni, hogy tényleg ne éljek vissza senkinek a türelmével, és előzetesen is köszönöm a megjelenést és a tartalmas előadásokat. A felszólalásokból is kitűnően, nem mindenki olvasta, nem mindenki vett részt a vitaanyag elkészítésében, előre bocsátanám, hogy előzetesen a bírók részéről megfogalmazott problémák, illetve igények alapján összeszedtük azokat a témaköröket, amikre - úgy gondoltuk - kiterjedne a készülő törvénynek a szabályozása. Ezt a bírói karral véleményeztettük, tehát ez nem egy olyan koncepció, amit senki nem ismer, hanem a véleményeket beépítettük és a vitaanyag így készült el.

Azzal kapcsolatban, hogy külön jogszabály szabályozza-e vagy sem, én egyetértek a főosztályvezető-helyettes úr álláspontjával. Talán, amikor már pontosan tudjuk, mi az, amit szabályozni szeretnénk és mi az, amire ki kell terjednie ennek a szabályozásának, valamint a móddal is tisztába vagyunk, akkor kell arról állást foglalni arról, hogy mi legyen a formai megvalósítása. Az bizonyos, hogy indokolt egy ilyen jogszabály, mert a bírói korból, illetve sajtóképviselőktől is érkeztek olyan észrevételek, amik azt mutatták be, hogy nem egzakt a szabályozás, vannak olyan területek, amelyekre nem terjed ki a jelenlegi szabályozás, és nem teremt megnyugtató jogi környezetet.

Én magam is büntető bíróként tapasztaltam olyan problémákat, amiket a hatályos jogi környezetben nem tudtunk feloldani. Ilyen, amikor egy szexuális erőszak bűncselekményének a sértettjének sérelmére elkövetett bűncselekménynek a tényállása úgy kerül ki száz másik lopás sértettjéhez, hogy egyszerűen csak egy ügyben bíráltuk el, és az eljárási szabályok nem teszik lehetővé azt, hogy egy sértett részítéletet kapjon, vagy adott esetben a bíróság egy részben anonimizált ítéletet hozzon. Ha pl. azonos faluból származik valamennyi sértett, pontosan tudják, hogy mi történt a szomszédasszonnyal, nincs módunk ezt megakadályozni. De ugyanígy a határozatszerkesztésben minden bírónak a figyelmét felhívom arra, hogy egészségügyi adatot csak annyit adjon ki, ami feltétlenül szükséges a büntetés-kiszabás indokolásához. Nem kell részletesen leírni, hogy milyen daganatos megbetegedésben, milyen stádiumú betegségben szenved valaki, bár a tényállás megalapozottságához vagy a büntetés kiszabásához ez elvileg elvárható lenne, figyelni kell az „elégéses” mértékre.

Úgy kezelünk személyes adatokat, hogy igazából tisztában sem vagyunk ennek az adatkezelésnek a mikéntjével. Most pont a NAIH-nak kellett számot adnunk arról, hogy egy ügyvéd fegyelmi ügyében miért küldött el egy járásbírósi elnök egy tárgyalási jegyzőkönyvet, ami rögzíti, hogy az ügyvéd fegyelmi vétséget valósított meg. Csak elfelejtette kitakarni belőle mindazokat az adatokat, amely ehhez nem szükségesek.

Kérdés az is, hogy egyáltalán szabályozható-e ez az igen összetett kérdéskör. A koncepció megszületésének ez a probléma volt az alapja, de meg kell felelnünk annak a kihívásnak is, hogy az állampolgárok jogtudatossá váljanak, sok mindent – amit korábban nem, most - sérelmeznek. Egyre több dolgot kérnek rajtunk számon, és nem mondhatjuk, hogy nincs igazuk ebben a számonkérésben. Ezek azok az gondolati alappillérek, ami miatt azt gondoltuk, hogy ennek a koncepciónak meg kell születnie.

A folyamat, a részvétel nem ér véget azzal, hogy ezen a konferencián jelen lehetett mindenki, akit érdekelt ez a téma. Az Országos Bírósági Hivatal honlapjának létrejött egy aloldala, a www.birosag.hu/nyilvanossag weboldal, amin minden, a témával kapcsolatos anyag megtalálható: a vitaanyag, a nemzetközi konferencia anyaga, a konferenciák teljes anyaga és a háttérjogszabályok.

De amit nagyon fontosnak gondoltunk, és ezt szerettük volna feltétlenül megmutatni: elkészült egy problématerkép. A vitaanyag és a problématerkép nem a szabályozási koncepciót, nem a logikai rendjét szabja meg, hanem a rész területek logikáját.

Három nagy adatterületet határoztunk meg. Az egyik az általános rendelkezések, a másik az adatkezelés, a harmadik pedig a tájékoztatás. Ezen belül vannak alpontok, illetve tovább

bomlik az adatkezelés a bírósági adatkezelésre, a bíróságon kívüli adatkezelésre és az anonimizálásra. A tájékoztatás menüpont pedig a nyilvánosságra vonatkozó szabályokra, a sajtóra vonatkozó szabályokra és az anonimizálásra – átfedések itt is vannak. Még egyszer hangsúlyozom: ezek csak a területek logikai rendbe történő csoportosítása, mindenki tehet javaslatot ettől eltérésre.

A honlapon található egy olyan űrlap, amit névvel vagy név nélkül ki lehet tölteni és javaslatot tenni, akár újabb szabályozandó területre, akár a terület szabályozásának vonatkozó elképzelése, akár átcsoportosításra.

Arra kérek mindenkit, hogy a továbbiakban is vegyen részt és kísérje figyelemmel ennek a problématerképnek az alakulását. Tegyen javaslatot! Fűzze hozzá azt, amit erről gondol. Az oldalt figyeljük, és visszajelzést is adunk arra vonatkozóan, hogy beépítettük, egyetértettünk vele, a javaslatot mely probléma-csoportba helyeztük el.

Azt gondolom, hogy a sajtó nagyon fontos terület, mert eddig a sajtónak az empátiájára tudtunk hagyatkozni. Itt a sajtótájékoztatón is elmondtam egy példát: egy nagyon kirívóan súlyos és egyébként megbotránkoztató, gyermekek sérelmére elkövetett cselekményről. A gyerekeket gyermek meghallgató szobában hallgattuk meg, „eldugtuk” a világ elől, de az egyik bulvárújság még aznap lefotózta a házukat, a szomszéd pedig nyilatkozott arról, hogy mi történt. Megmutatták a bejárati ajtót is - gyakorlatilag mindenki tudni fogja, hogy ki az a gyerek, és azt is, hogy mit követtek el a sérelmére. Nem tudjuk védeni a jelenlegi szabályozási környezetben azokat az értékeket, amelyeknek egyébként más területeken már megteremtettük a védelemre alkalmas szabályozását.

A prezentációban dr. Molnár Gábor, a Budapest Környéki törvényszék informatikai és koordinációs főosztályvezetője volt segítségemre, aki egyébként a kommunikációs munkacsoportnak a tagja is, dr. Szelecki Rita bírónő, aki a beérkező javaslatokat, illetve észrevételeket figyelemmel kíséri és továbbítja. Köszönöm a türelmet és a részvételt!

Dr. Balla Lajos: Én is köszönöm a megjelenést és a hasznos hozzászólásokat.